

Regeringens proposition

2008/09:154

Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande

Prop.
2008/09:154

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 16 mars 2009

Fredrik Reinfeldt

Lars Leijonborg
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen förändringar i högskolelagen (1992:1434), fastighetstaxeringslagen (1979:1152) och inkomstskattelagen (1999:1229). Syftet med förändringarna är att avskaffa kårobligatoriet och införa ett modernt system för studentinflytande.

Regeringen föreslår att universitetet eller högskolan efter ansökan ska utse en studentsammanslutning att vara studentkår. En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid lärosätet.

I propositionen föreslår regeringen att vissa krav på studentkårens avseende syfte, verksamhetsområde, medlemskap, organisation och förutsättningar att representera studenterna ska regleras för att möjliggöra ett likvärdigt studentinflytande. De skattelättnader som studentkårer, nationer och deras samarbetsorgan i dag åtnjuter föreslås behållas. Skattelättnaderna för fakultetsföreningarna vid Stockholms universitet ska emellertid inte finnas kvar.

Regeringen gör vidare den bedömningen att universitet och högskolor bör ta ett utökat ansvar för studiesociala frågor.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) ..	5
2.2	Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)	8
2.3	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	9
3	Ärendet och dess beredning	11
4	Politikens inriktning	11
5	Verksamheten vid de obligatoriska studentsammanslutningarna ...	12
5.1	Studentkårernas verksamhet och uppbyggnad	13
5.1.1	Studentinflytande	14
5.1.2	Studiesocial verksamhet	14
5.2	Studentkårernas ekonomi	14
5.3	Bostäder och kårhus	15
5.4	Nationernas verksamhet	16
5.5	Fakultetsföreningarnas verksamhet	17
6	Studentsammanslutningarnas rättsliga status	18
6.1	Allmänt om offentliga och privata organ	18
6.2	Synen på studentsammanslutningarnas ställning	18
7	Gällande bestämmelser	20
7.1	Regelverket för de obligatoriska sammanslutningarna ...	20
7.2	Skatteregler	21
7.2.1	Gällande skatteregler för de obligatoriska studentsammanslutningarna	21
7.2.2	Regler för ideella föreningar	22
8	Kår- och nationsobligatoriet avskaffas	25
9	Studentkårer	26
9.1	Studentkårer utser studentrepresentanter	27
9.2	Villkor för ställning som studentkår	29
9.2.1	Syftet med en studentkår	30
9.2.2	Verksamhetsområde	30
9.2.3	Medlemskap	31
9.2.4	Organisation	32
9.2.5	Studentkårer ska kunna representera studenter	33
9.3	Beslut om ställning som studentkår	34
9.4	Staten bör bidra till studentinflytande	36
9.5	Skattelättnaderna för kårerna består	38
9.6	Övriga förutsättningar för studentinflytande	40
10	Nationer	41
11	Fakultetsföreningar	46
12	Studiesocial verksamhet	47

12.1	Ansvar för studiesociala frågor.....	47
12.2	Andra studiesociala aspekter	49
12.2.1	Kontaktskapande verksamhet	49
12.2.2	Kårhus och andra samlingslokaler.....	50
12.2.3	Studentbostäder	50
12.2.4	Möjlighet till ekonomiskt stöd.....	51
13	Ikraftträdande	52
14	Konsekvensbeskrivning	52
14.1	Konsekvenser för staten	52
14.2	Konsekvenser för universitet och högskolor	53
14.3	Konsekvenser för studentsammanslutningarna	53
15	Författningskommentar	54
15.1	Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)....	54
15.2	Förslag till ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)	59
15.3	Förslag till ändring i inkomstskattelagen (1999:1299)....	60
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas (SOU 2008:11) .	61
Bilaga 2	Lagförslag i betänkandet Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas (SOU 2008:11).....	65
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas (SOU 2008:11).....	70
Bilaga 4	Lagrådsremissens författningsförslag	72
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	76
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2009	81
	Rättsdatablad.....	82

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2008/09:154

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i högskolelagen (1992:1434),
2. lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
3. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskolelagen (1992:1434)
dels att 4 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att det i lagen ska införas åtta nya paragrafer, 4 kap. 8–15 §§, av
följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

8 §

En högskola ska på ansökan besluta att en sammanslutning av studenter vid högskolan får ställning som studentkår för en viss tid, om sammanslutningen uppfyller de krav som ställs i 9–14 §§.

9 §

En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan.

10 §

Verksamhetsområdet för en studentkår får inte täcka mer än en högskola och ska sammanfalla med minst en organisatorisk eller geografiskt avgränsad del av högskolan.

11 §

En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd och kunna representera studenterna inom kårens verksamhetsområde.

12 §

Alla studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att vara medlemmar i kåren, om de uppfyller de krav som ställs för medlemskap i en sådan sammanslutning som avses i 8 §.

Den student som är medlem i studentkåren ska ha rösträtt vid val till studentkårens högsta beslutande organ.

13 §

För en sammanslutning som avses i 8 § ska det finnas stadgar och en styrelse. Stadgarna ska ha antagits av sammanslutningens medlemmar.

I stadgarna ska följande anges:

- 1. sammanslutningens ändamål och verksamhetsområde,*
- 2. vilket som är det högsta beslutande organet och hur det utses,*
- 3. hur beslut av det högsta beslutande organet och av styrelsen fattas och ges till känna,*
- 4. hur inträde i och utträde ur sammanslutningen sker,*
- 5. hur ansvarsfrihet för styrelsen beviljas,*
- 6. hur stadgarna ändras, och*
- 7. hur sammanslutningen upplöses.*

14 §

En studentkår ska föra ett register över sina medlemmar.

Studentkåren ska årligen till högskolan redovisa sin verksamhet och hur många studenter som är medlemmar.

På begäran av högskolan ska studentkåren tillhandahålla högskolan sitt medlemsregister.

15 §

Ställning som nation har en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet

1. som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före den 1 juli 2010 och som då bedrev studiesocial verksamhet,

2. som har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier, och

3. som bistår studenter med studiesocial verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2.2 Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §¹

Byggnad samt tomtmark och övrig mark som hör till byggnaden samt markanläggning som hör till fastigheten ska undantas från skatte- och avgiftsplikt om fastigheten ägs av någon av följande institutioner och om den till övervägande del används i deras verksamhet såsom sådana:

1. kyrkor samt barmhärtighetsinrättningar som avses i 7 kap. 15 § inkomstskattelagen (1999:1229) samt sådana särskilda rättssubjekt som avses i 10 § första stycket lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan

2. stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som uppfyller kraven i 7 kap. 3 § första stycket respektive i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen

3. akademier, Nobelstiftelsen, stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, Apotekarsocietetens stiftelse för främjande av farmacins utveckling m.m., stiftelsen Sveriges sjömanshus

4. sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för och

4. sådana studentkårer, nationer och samarbetsorgan som avses i 7 kap. 16 § inkomstskattelagen och

5. utländska staters beskickningar.

Skatte- och avgiftsfriheten ska endast avse egendom, som enligt 4 kap. 5 § utgör annan typ av taxeringsenhet än lantbruksenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 och tillämpas första gången vid 2011 års fastighetstaxering.

¹ Senaste lydelse 2007:1416.

2.3 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Häri genom föreskrivs att 7 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

16 §

Följande juridiska personer är skattskyldiga bara för inkomst på grund av innehav av fastigheter:

– akademier,
 – allmänna undervisningsverk,
 – sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i, samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för,

– studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 kap. 8 § högskolelagen (1992:1434) och nationer vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som avses i 4 kap. 15 § högskolelagen samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt högskolelagen eller föreskrift som meddelats med stöd av högskolelagen ansvarar för,

– regionala utvecklingsbolag som med stöd av 1 § lagen (1994:77) om beslutanderätt för regionala utvecklingsbolag fått rätt att pröva frågor om stöd till näringsidkare samt moderbolag till sådana utvecklingsbolag,

– arbetslöshetskassor,
 – personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. och vars ändamål uteslutande är att lämna understöd vid arbetslöshet, sjukdom eller olycksfall,

– stiftelser som bildats enligt avtal mellan organisationer av arbetsgivare och arbetstagare med ändamål att lämna avgångsersättning till friställda arbetstagare eller främja åtgärder till förmån för arbetstagare som blivit uppsagda eller löper risk att bli uppsagda till följd av driftsinskränkning, företagsnedläggning eller rationalisering av företags verksamhet eller med ändamål att lämna permitteringslönersättning, och

– bolag eller annan juridisk person som uteslutande har till uppgift att lämna permitteringslönersättning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010. Äldre bestämmelser gäller för inkomster som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

2. Vid tillämpning av 7 kap. 21 § gäller att bedömningen av skattskyldigheten ska göras med utgångspunkt i 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) i dess lydelse efter den 30 juni 2010 i fråga om inkomster som hänför sig till tid efter den 30 juni 2010. Prop. 2008/09:154

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen bemyndigade den 29 mars 2007 dåvarande chefen för Utbildningsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag om hur kår- och nationsobligatoriet kan avvecklas (dir. 2007:49). Utredaren, som tagit namnet Obligatorieutredningen, överlämnade i februari 2008 betänkandet *Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas* (SOU 2008:11). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2008/1041/UH).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 26 februari 2009 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*.

Regeringen återkommer till Lagrådets synpunkter i avsnitten 9.5, 10 och 11 samt i författningskommentaren. Därutöver har regeringen i förhållande till lagrådsremissen gjort vissa andra ändringar av huvudsakligen redaktionell natur.

4 Politikens inriktning

Rätten att tillhöra eller inte tillhöra en sammanslutning är grundläggande i ett demokratiskt samhälle (föreningsfriheten). Regeringsformen och flera konventioner om de mänskliga rättigheterna som Sverige har anslutit sig till innehåller bestämmelser om föreningsfriheten. Genom förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor tvingas dock alla studenter till medlemskap i en studentkår som finns vid lärosätet. Regeringens uppfattning är att ett obligatoriskt föreningsmedlemskap är felaktigt utifrån grundläggande demokratiska principer. Studenter ska liksom andra vuxna få välja om de vill tillhöra eller understödja en förening. För regeringen är det därför angeläget att kår- och nationsobligatoriet, som omfattar studenter vid statliga universitet och högskolor, avvecklas och ersätts av moderna former för studentinflytande.

Studenternas möjlighet till inflytande över universitets och högskolors utveckling är en viktig förutsättning för utbildning av hög kvalitet. För ett avvecklande talar därför också att dagens obligatorium inte fungerar särskilt väl. Studentkårernas legitimitet undergrävs av det låga

deltagandet i kårvalen. Vidare är det obligatoriska medlemskapet i en viss studentkår illa anpassat för dagens studenter, som är en betydligt mer blandad grupp än förr. Åldersspridningen är stor, distansundervisningen har ökat och det internationella utbytet är omfattande. Regeringen är övertygad om att studentkårer som bygger på frivilligt deltagande kommer att stärka och vitalisera studentinflytandet och stärka kårernas legitimitet.

Detta förutsätter emellertid att avvecklingen genomförs på ett genomtänkt sätt så att det också efter kårobligatoriets upphörande finns strukturer och i övrigt goda förutsättningar för studenterna att medverka i och utöva inflytande över universitetens och högskolornas utvecklings- och kvalitetsarbete. Det är också viktigt att den studiesociala verksamhet som studentkårer och nationer i dag står för värnas.

5 Verksamheten vid de obligatoriska studentsammanslutningarna

De obligatoriska studentsammanslutningarnas historia går tillbaka till de medeltida universiteten, där studenter med gemensam hemvist fördes samman i nationer. I linje med denna tradition blev nationer obligatoriska vid universiteten i Uppsala och Lund redan på 1660-talet. Anledningen till att nationer bildades var att universiteten skulle ha en möjlighet att övervaka studenterna så att de inte tog sig alltför stora friheter. Det var då bra att ha alla studenter samlade i sammanslutningar. Universiteten utsåg inspektorer som hade till uppgift att övervaka studenternas förehavanden. Nationerna hade, och har fortfarande, ett socialt syfte – studenter med samma geografiska härkomst kunde träffas och stötta varandra.

Som ett utflöde ur nationerna bildades på 1840-talet de första studentkårerna, eftersom man ville ha alla studenter vid lärosätet samlade i en och samma sammanslutning. Från att till en början ha engagerat sig i internationella och nationella samhällsfrågor har studentkårerna mer och mer koncentrerat sina insatser till frågor som rör medlemmarna i just deras egenskap av studenter. Vid vissa lärosäten infördes bestämmelser om obligatoriskt medlemskap i en studentkår. Med tiden kom detta obligatorium att omfatta allt fler studenter. I dag omfattar det alla studenter som studerar vid statliga universitet och högskolor. Även studenter som studerar vid vissa enskilda utbildningsanordnare, t.ex. Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping, är skyldiga att vara med i en studentkår. Här är det dock respektive högskola själv som har beslutat att ställa detta krav som villkor för studier vid högskolan.

De flesta universitet och högskolor har endast en studentkår, men vid vissa större lärosäten finns det flera. Vid dessa lärosäten omfattar varje studentkår ett visst utbildningsområde, en viss utbildningsnivå (t.ex. utbildningen på forskarnivå) eller en geografiskt avgränsad del av universitetet eller högskolan.

Nationer finns endast vid universiteten i Uppsala och Lund. Där är studenterna i utbildningar som före 1977 års högskolereform tillhörde

respektive universitet skyldiga att, utöver sitt medlemskap i en studentkår, vara med i en nation. Berörda studenter kan själva välja vilken nation de ska tillhöra. För studenterna vid Uppsala universitet finns möjlighet att tillhöra en nation utan verksamhet och därmed utan terminsavgift, Skånelandens nation.

Vid Stockholms universitet finns obligatoriska studentföreningar, s.k. fakultetsföreningar. Där är studenterna skyldiga att, utöver sitt medlemskap i en studentkår, vara med i en sådan förening.

5.1 Studentkårernas verksamhet och uppbyggnad

Obligatorieutredningen har identifierat sammanlagt 84 studentkårer vid de statliga universiteten och högskolorna och tillsänt dessa studentkårer en enkät i syfte att kartlägga verksamhet, uppbyggnad och kostnader. Försvarshögskolan omfattas av högskolelagen först sedan den 1 januari 2008, varför dess studentkår inte beretts möjlighet att svara på utredningens enkät. Vid samma tidpunkt inordnades verksamheten vid Lärarhögskolan i Stockholm i Stockholms universitet, varvid Lärarhögskolans studentkår upphörde som obligatorisk sammanslutning.

Studentkårernas medlemsantal varierar mellan 30 och 30 000, och de förutsättningar som gäller för verksamheten är därmed påtagligt olika. De kårer som har flest medlemmar är Uppsala studentkår, Stockholms universitets studentkår, Tekniska högskolans studentkår, Studentkåren Malmö och Umeå studentkår, vilka tillsammans organiserar nästan en tredjedel av alla studenter. 20 kårer har 500 medlemmar eller färre. Till de minsta kårerna hör Hippologiska Akademiska Studentkår, Studentkåren vid Konsthögskolan i Malmö och Operahögskolans studentkår, som alla har färre än 100 medlemmar.

Vid de flesta lärosäten finns bara en studentkår. Vid de äldre universiteten och vid högskolor med verksamhet på flera orter finns fler än en kår. Flest kårer – 17 stycken – finns vid Lunds universitet. Vid de lärosäten där det finns fler än en studentkår har kårerna i vissa fall bildat samarbetsorgan. Dessa har till uppgift att utse studentrepresentanter i de centrala organen i lärosätet och att stödja de utsedda. De utgör också samtalspartner till högskoleledningarna och förvaltningarna i frågor som är gemensamma för alla eller många studenter. Till sådana samarbetsorgan liksom till den nationella samarbetsorganisationen Sveriges förenade studentkårer, SFS, som omkring 50 obligatoriska studentkårer är anslutna till, betalar kårerna avgifter baserade på antalet medlemmar. Avgifterna varierar men uppgår i de flesta fall till några tiotal kronor per student och år.

Ett betydande arbete inom studentkårerna utförs ideellt. En uppskattning som Obligatorieutredningen gjort på grundval av enkätsvaren tyder på att det ideella arbetet motsvarar över 1 000 helårsverken.

5.1.1 Studentinflytande

Enligt Obligatorieutredningen finns det totalt över 5 000 studentrepresentanter i berörda organ vid landets universitet och högskolor. Dessa utses av studentkårerna, som också ofta utbildar representanterna och ser till att information sprids både till studentrepresentanterna och från dem till kårens medlemmar. Den del av studentkårernas arbete som är relaterad till medverkan i lärosätenas organ finansieras med de medlemsavgifter som studenterna betalar. Avgifterna varierar mellan 132 och 680 kronor per år. Den genomsnittliga årsavgiften uppgår till ca 500 kronor.

Den totala kostnaden för arbetet med studentmedverkan uppgår enligt enkätsvaren till omkring 120 miljoner kronor per år. Den består framför allt av arvoden till dem som arbetar med dessa frågor. Arvodet är vanligtvis i nivå med de studiemedel som en student annars kan erhålla. Utöver kostnaderna för arvoden har en del kårer en eller flera personer anställda, i första hand för ekonomi- och kansliuppgifter. Därutöver är det fråga om kostnader för kontorslokaler, telefon och porto samt utbildning av och information till studentrepresentanterna i högskoleorganen. Kostnaderna för studentmedverkan motsvarar för mediankåren knappt hälften av de totala kostnaderna. En jämförelse mellan kostnaderna för studentmedverkan och intäkterna från medlemsavgifter ger enligt enkätsvaren vid handen att mediankåren använder omkring 80 procent av dessa intäkter till verksamhet som är relaterad till studentmedverkan.

5.1.2 Studiesocial verksamhet

Vid sidan av arbetet med studentinflytande bedriver studentkårerna studiesocial verksamhet, dels sådan som har anknytning till studiesituationen, dels kontaktskapande verksamhet. I det förra innefattar Obligatorieutredningen mottagning av nya och omhändertagande av utländska studenter, förmedling av bostäder, insatser för studenters fysiska och psykiska hälsa, råd och stöd i sociala frågor samt arbetslivskontakter. Enligt Obligatorieutredningens enkät uppgår kostnaderna för sådana studiesociala uppgifter för kårernas del till omkring 25 miljoner kronor årligen och utgör därmed knappt tio procent av kårens totala kostnader.

En del kårer bedriver kontaktskapande verksamhet såsom pub- och festverksamhet som oftast är självfinansierad. Kårer ger också i varierad utsträckning ekonomiska bidrag till studentföreningar. Dessa har ofta ansträngd ekonomi och bidragen underlättar för dem att bedriva sin verksamhet.

5.2 Studentkårernas ekonomi

Utöver medlemsavgifterna har en studentkår möjlighet att få intäkter genom bidrag från lärosätet eller kommunen, sponsring, avgifter från deltagarna i olika arrangemang m.m. Omfattningen av den verksamhet

som finansieras på detta sätt varierar kraftigt. Kårer för studenter i utbildningar med klar yrkesinriktning har lättare att få externa intäkter i form av sponsring än vad kårer med ett mera allmänt verksamhetsområde har.

Samtliga kårer som till Obligatorieutredningen har lämnat in en balansräkning redovisar ett positivt eget kapital. Den totala summan av tillgångarna är 280 miljoner kronor. Soliditeten, dvs. förhållandet mellan det egna kapitalet och summan av tillgångarna, är i genomsnitt 70 procent, vilket får anses indikera att studentkårerna överlag har god ekonomi.

Som framgår av avsnitt 5.1.1 finns stora variationer i omfattningen av den verksamhet som studentkårerna kan bedriva på grundval av obligatoriska medlemsavgifter. Med en genomsnittlig obligatorisk årsavgift på ca 500 kronor är det givet att en studentkår med 30 000 medlemmar kan bedriva en helt annan verksamhet än en studentkår med 30 medlemmar.

Såväl kostnaden för verksamhet med koppling till studentinflytande som dess andel av inkomsten från obligatoriska medlemsavgifter varierar starkt mellan olika studentkårer. Nedan följer från redovisningar för 2007 några exempel på kårer, deras medlemstal, årliga inkomst från obligatoriska avgifter och andelen av dessa inkomster som går till att finansiera studentinflytande.

Filosofiska fakulteternas studentkår (Göteborgs universitet) har ca 11 000 medlemmar och en obligatorisk medlemsavgift på 450 kronor per år (de totala intäkterna från sådana avgifter uppgår till 4 950 000 kronor). Kostnaden för studentinflytande uppgår enligt kårens egen uppskattning till 3 525 620 kronor, vilket motsvarar 71 procent av intäkterna från obligatoriska medlemsavgifter.

Sjukgymnasternas studentkår i Stockholm har ca 570 medlemmar och en obligatorisk medlemsavgift på 600 kronor per år (de totala intäkterna från sådana avgifter uppgår till 342 000 kronor). Kostnaden för studentinflytande uppgår enligt kårens egen uppskattning till 285 000 kronor, vilket motsvarar 83 procent av intäkterna från obligatoriska medlemsavgifter.

LundaEkonomernas studentkår har 4 258 medlemmar och en obligatorisk medlemsavgift på 132 kronor per år (de totala intäkterna från sådana avgifter uppgår till 562 056 kronor). Kostnaden för studentinflytande uppgår enligt kårens egen uppskattning till 959 620 kronor, vilket motsvarar 170 procent av intäkterna från obligatoriska medlemsavgifter.

5.3 Bostäder och kårhus

På de flesta högskoleorter bedrivs studentbostadsverksamheten i kommunal eller privat regi. På några orter har dock studentkårer ett mer omfattande inflytande i stiftelser som äger och hyr ut studentbostäder.

Stiftelsen Stockholms studentbostäder (SSSB) har Stockholms studentkårers centralorganisation (SSCO) – ett samarbetsorgan för över 50 studentkårer, däribland elevkårer vid folkhögskolor och kvalificerad

yrikesutbildning, – som huvudman, och det är SSCO som utser SSSB:s styrelse. SSSB äger och förvaltar omkring 8 000 bostäder.

I Göteborg finns en stiftelse, SGS Studentbostäder, som har bildats på initiativ av Göteborgs förenade studentkårer (GFS) – som har samtliga studentkårer i Göteborg som medlemmar – och Göteborgs kommun. I stiftelsen utser Göteborgs kommun ordförande och två ledamöter, GFS vice ordförande och två ledamöter och Göteborgs universitet en ledamot. Stiftelsen förvaltar ca 6 700 bostäder, varav huvuddelen i fastigheter som stiftelsen äger.

I Ultuna finns stiftelsen Ultuna studentbostäder som äger ca 350 studentlägenheter. Dessa hyrs ut till studenter vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). I stiftelsens styrelse om sex ledamöter utses fyra av Ultuna studentkår, en av Veterinärmedicinska föreningen och en av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

En del kårer har relativt omfattande bostadsförmedling, utan att själva äga fastigheterna. Exempelvis har Gefle studentkår en utvecklad bostadsförmedling. Kåren får ett årligt ekonomiskt bidrag från kommunen för att uppfylla den bostadsgaranti som kommunen ger studenterna. Kåren har även avtal med privata bostadsbolag om att mot ersättning förmedla deras bostäder. Halmstad studentkår är en av Halmstads största studentbostadsförvaltare. Kåren utför både teknisk och administrativ förvaltning, liksom förmedling av lägenheter i 530 boenden.

Endast fyra studentkårer har till Obligatorieutredningen uppgivit att de äger kårhus. Medicinska föreningen i Göteborg äger ett kårhus, vars drift kostar cirka en miljon kronor per år och som till ca 30 procent finansieras av medlemsavgifter, vilket motsvarar 70 kronor av varje terminsavgift, och i övrigt av intäkter från uthyrning och försäljning. Odontologiska föreningen i Göteborg äger ett kårhus i vilket omfattande renoveringsarbete för närvarande pågår, varför fastigheten är belånad med omkring 4,5 miljoner kronor. Tekniska högskolans studentkår i Stockholm äger ett kårhus, vars drift kostar 2,8 miljoner kronor exklusive restaurangdelen, och finansieras av hyresintäkter och medlemsavgifter. Veterinärmedicinska föreningen vid Sveriges lantbruksuniversitet äger ett kårhus på ofri mark. Övriga kårer hyr eller får låna lokaler av respektive universitet, högskola eller kommun.

Stockholms universitets studentkår äger en stor del av Högskolerestauranger AB, som bedriver restaurangverksamhet vid högskolor på flera orter.

5.4 Nationernas verksamhet

Till skillnad från studentkårerna har nationerna väsentligen studiesociala uppgifter. Den del av verksamheten som har anknytning till studiesituationen består huvudsakligen av introduktion, mottagning och omhändertagande av studenter, kurativt och annat studiesocialt stöd till enskilda studenter, stipendieverksamhet, arbetslivskontakter samt tillhandahållande av lokaler för studentföreningars verksamhet. Nationerna hyr också ut studentbostäder i fastigheter som respektive nation förvaltar. Vidare driver nationerna en omfattande kontaktskapande

verksamhet med restauranger, caféer, fester och pubverksamhet. I restaurangverksamheten utbildas ett stort antal studenter årligen i ansvarsfull alkoholhantering. Till den kontaktskapande verksamheten hör också kulturaktiviteter, tidningsutgivning, idrottsverksamhet och särskilda evenemang i samband med t.ex. valborgsfirandet.

Vid Uppsala universitet finns 14 nationer, varav 13 är aktiva. Medlemsavgifterna i de aktiva nationerna är ca 460 kronor per år. Den fjortonde nationen, Skånelandens nation, inrättades 1964 för dem som inte vill eller kan ta del av någon nations verksamhet. En medlem i Skånelandens nation betalar ingen terminsavgift och nationen bedriver ingen verksamhet. Omkring 10–15 procent av studenterna har valt att vara med i Skånelandens nation. Alla de aktiva nationerna äger fastigheter i centrala Uppsala. Nationerna i Uppsala har uppskattat sina totala kostnader för studiesocial verksamhet som har anknytning till studiesituationen till omkring 14 miljoner kronor.

Nationerna i Lund är 13 till antalet. Tolv av dessa är huvudmän för Akademiska föreningen (AF), som har en bred social verksamhet. AF är centrum för det sociala studentlivet i Lund och äger genom ett dotterbolag fastigheten AF-Borgen, i vilken många föreningar har kontor och där omfattande aktiviteter av olika slag anordnas. Genom AF subventioneras också studentföreningar av olika slag. I Lund finns ingen motsvarighet till Skånelandens nation i Uppsala. Medlemsavgiften till nationerna uppgår i snitt till 350 kronor per år, av vilken större delen går till AF. Arbetet i nationerna leds, liksom i Uppsala, av två till fem heltidsarvoderade studenter per nation och bedrivs i övrigt av ideellt arbetande studenter. Samtliga nationer har minst en fastighet där det framför allt finns studentbostäder. Totalt har nationerna i Lund 1 300 lägenheter för uthyrning. Därutöver finns Stiftelsen AF-Bostäder med AF som huvudman, som äger och hyr ut 5 700 studentbostäder.

Nationerna vid Lunds universitet har beräknat kostnader för studiesocial verksamhet som har anknytning till studiesituationen till omkring fem miljoner kronor. Därtill kommer AF:s kostnader för insatser av detta slag, vilka är svåra att urskilja men som uppskattas av Obligatorieutredningen till två miljoner kronor.

5.5 Fakultetsföreningarnas verksamhet

Vid Stockholms universitet finns fyra ursprungliga fakultetsföreningar: Humanistiska, Samhällsvetenskapliga, Naturvetenskapliga och Juridiska föreningarna. Därtill finns Kårföreningen vid Institutionen för data- och systemvetenskap (DISK) och Föreningen Ekonomerna vid Stockholms universitet som fått status som fakultetsföreningar.

Fakultetsföreningarna bedriver samma slags verksamhet som nationerna i Uppsala och Lund, dock i mindre omfattning och utan att äga egna fastigheter. Deras medlemsavgift är 220 kronor per år.

Juridiska föreningen disponerar lokaler i det stiftelseägda Juristernas hus. Övriga föreningar hyr lokaler av Akademiska hus. Fakultetsföreningarna fungerar som paraplyorganisationer för de ämnesföreningar som finns inom respektive fakultetsområde och lånar ut sina lokaler för dessa föreningars olika aktiviteter.

Enligt svaren på Obligatorieutredningens enkät uppgår fakultetsföreningarnas kostnader för studiesocial verksamhet som har anknytning till studiesituationen till sammanlagt omkring en miljon kronor årligen.

6 Studentsammanslutningarnas rättsliga status

6.1 Allmänt om offentliga och privata organ

De offentliga organ som enligt regeringsformen finns, vid sidan av de beslutande församlingarna, är myndigheter. Myndigheter är regeringen, domstolarna och förvaltningsmyndigheterna. Enligt 11 kap. 6 § regeringsformen lyder de statliga förvaltningsmyndigheterna som huvudregel under regeringen. Organ som är organiserade privaträttsligt är inte offentliga organ, även om de i vissa fall kan ha ålagts offentliga uppgifter. Regeringsformen skiljer alltså mellan offentliga organ och privaträttsliga sådana. Några ”blandade” organ finns inte enligt regeringsformens definitioner. Med detta syntsätt måste alltså studentsammanslutningarna vara antingen offentliga eller privata organ.

Reglerna om allmänna handlingars offentlighet omfattar myndigheter samt riksdagen och beslutande kommunala församlingar, men även vissa andra organ som har offentliga förvaltningsuppgifter (se 1 kap. 8 och 9 §§ sekretesslagen [1980:100]). När det gäller en studentkårs rättsliga status har Riksdagens ombudsmän uttalat att en studentkår inte är en myndighet (JO 1978/79 s. 193). Även i förarbetena till sekretesslagen (prop. 1979/80:2 del A s. 126) anfördes bl.a. att studentkårer föll utanför myndighetsbegreppet och att dessa inte heller på någon annan grund omfattades av reglerna om allmänna handlingars offentlighet eller om sekretess.

Bestämmelsen i 1 kap. 8 § andra stycket sekretesslagen (1980:100) innebär att tryckfrihetsförordningens föreskrifter om rätt att ta del av allmänna handlingar i viss utsträckning ska gälla även i fråga om handlingar som inkommit till eller upprättats av och som förvaras hos vissa närmare angivna organ. Av bilagan till lagen framgår vilka organ och vilka verksamheter som omfattas av tillämpningen av denna bestämmelse. Studentsammanslutningar förekommer inte i bilagan.

6.2 Synen på studentsammanslutningarnas ställning

Synen på de obligatoriska studentsammanslutningarna har varierat över tiden. Redan 1973 års obligatoriekommitté menade i sitt betänkande Kårobligatorium? (SOU 1976:14) att de obligatoriska studentsammanslutningarna närmast är att betrakta som ideella föreningar, som i vissa avseenden är offentligrättsligt reglerade. Utredningen konstaterade att en viktig skillnad gentemot ideella föreningar dock är att studentsammanslutningens medlemmar inte har rätt till utträde ur sammanslutningen, annat än när studierna upphör (s. 101).

I propositionen om utbildning och forskning inom högskolan m.m. (prop. 1976/77:59) som behandlade SOU 1976:14, uttalade departementschefen (s. 113): ”Jag beaktar ... att student- och elevkårerna har en offentligrättslig status som i vissa avseenden påminner om kommunernas. Deras existens grundas nämligen sedan gammalt på föreskrifter som har meddelats av Kungl. Maj:t eller av myndighet. Deras interna stadgar prövas av statlig myndighet. På denna grundval har kårerna sedan flera år haft rätt att medverka i ledningen av universitet och högskolor.”

I propositionen om obligatoriskt medlemskap i studerandesammanslutningar (prop. 1982/83:27), som låg till grund för den nu gällande kårförordningen, var uppfattningen att studentsammanslutningarna är att anse som enskilda rättssubjekt.

Frågan om studentsammanslutningarnas rättsliga ställning har även därefter aktualiserats i flera utredningar, bl.a. i betänkandena Studentens och tvångsanslutningen Vad händer om obligatoriet försvinner? (SOU 1990:105) och Avvecklingen av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer (SOU 1994:47).

Obligatorieutredningens bedömning grundar sig på att regeringsformen skiljer mellan offentliga och privaträttsliga organ och att det inte finns några mellanting. Utredningen konstaterar att studentsammanslutningarna inte är egna myndigheter och att de heller inte är så sammankopplade med lärosätena att de kan sägas utgöra delar av dessa i formellt hänseende. Att reglerna om allmänna handlingars offentlighet oomtvistat inte är tillämpliga på studentsammanslutningar är enligt utredningen ett tecken på detta. Vidare visar konstruktionen i inkomstskattelagen (1999:1229), enligt vilken staten är helt undantagen från skattskyldighet enligt 7 kap. 2 §, medan de obligatoriska studentsammanslutningarna enligt en separat bestämmelse, 7 kap. 16 §, är inskränkt skattskyldiga, att lagstiftaren anser att studentsammanslutningarna inte är en del av staten. Obligatorieutredningen konstaterar i sitt betänkande att sammanslutningarna är självständiga subjekt med egen rättshandlingsförmåga, som själva utser sin styrelse och beslutar om sina stadgar, och ser inget alternativ till att betrakta studentsammanslutningarna som privaträttsliga organ, även om de har fått vissa offentliga uppgifter. Regeringen instämmer i utredningens bedömning.

För närvarande består de offentliga uppgifterna för studentkårernas del i dels att organisera samtliga studenter vid statliga universitet och högskolor, dels att utse representanter för dessa studenter i lärosätenas beslutande och beredande organ. När kravet på obligatoriskt medlemskap i studentsammanslutningar upphör, kommer studentsammanslutningarna inte längre att ha den första av dessa uppgifter. Eftersom studentsammanslutningarna är självständiga juridiska personer finns inget hinder för att de lever kvar och behåller sina tillgångar och skulder, även sedan kårobligatoriet avvecklats.

7.1 Regelverket för de obligatoriska sammanslutningarna

I 4 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434) ges regeringen rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för studenterna vid högskolorna att tillhöra särskilda studentsammanslutningar. Enligt definitionen i 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100) omfattas även doktorander av begreppet student. I förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor, fortsättningsvis kallad kårförordningen, har regeringen meddelat föreskrifter om obligatoriskt medlemskap i studentsammanslutningar. Av dessa föreskrifter framgår att den som studerar vid en statlig högskola ska vara medlem i en studentkår som finns vid högskolan och även i en nation eller fakultetsförening, om sådana finns. En studerande kan också under vissa förutsättningar ha rätt till ett begränsat medlemskap.

Av 2 kap. 7 a § andra stycket högskoleförordningen följer att studenterna har rätt att vara representerade i högskolans styrelse med tre ledamöter. Rätten att vara representerad med tre ledamöter gäller även fakultetsnämnden enligt 3 kap. 3 § fjärde stycket högskoleförordningen. Vidare följer av 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen att studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Om beslut ska fattas eller beredas av en person ensam, ska information lämnas till och samråd ske med studentrepresentanten i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen.

Studentrepresentanter ska, enligt 5 kap. 2 § högskolelagen, utses i den ordning som regeringen föreskriver. Regeringen får i sådana föreskrifter överlämna åt enskilda individer eller åt sammanslutningar att utse ledamöter. Regeringen har i 1 kap. 7 § högskoleförordningen föreskrivit att studentrepresentanterna ska utses på det sätt som föreskrivs i 16 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. Studentrepresentanter utses enligt 1 kap. 7 § högskoleförordningen på samma sätt när information ska lämnas till och samråd ske med en sådan representant. Det är studerandekåren som enligt 16 § kårförordningen utser och entledigar de personer som ska företräda studenterna. Vid de högskolor som har mer än en studerandekår måste kårerna komma överens om hur man ska utse ledamöter. Annars bestämmer högskolans styrelse vilken eller vilka kårer som får fullgöra uppgifterna.

I kårförordningen finns, utöver nämnda bestämmelse, också bestämmelser om att studentsammanslutningarna måste ha visst syfte och att de har rätt att ta ut avgifter av sina medlemmar samt vissa föreskrifter om hur studentsammanslutningarna ska vara organiserade. För att en sammanslutning ska få bli studerandekår och därmed få rätt att utse studentrepresentanter, måste högskolans styrelse ha godkänt sammanslutningen som studerandekår och i samband därmed ha godkänt dess stadgar i vissa delar.

De obligatoriska studentsammanslutningarna har sedan länge haft en gynnad skatterättslig ställning. I detta avsnitt redogörs inledningsvis för nuvarande skatteregler för de obligatoriska studentsammanslutningarna. Därefter följer en kortfattad genomgång av reglerna om skattskyldighet för ideella föreningar.

7.2.1 Gällande skatteregler för de obligatoriska studentsammanslutningarna

I 7 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229) räknas, i den s.k. katalogen, upp ett antal kategorier av juridiska personer som är skattskyldiga endast för inkomst på grund av innehav av fastigheter. Övriga slag av inkomster är alltså skattefria för de här uppräknade subjekten. Bland de juridiska personer som räknas upp finns ”sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i, samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för”.

I 7 kap. 21 § tredje stycket inkomstskattelagen är genom hänvisning obligatoriska studentsammanslutningar undantagna från skattskyldighet även för inkomster från fastigheter. Om en studentsammanslutning äger en fastighet, är sammanslutningen inte skattskyldig för inkomst av fastigheten (t.ex. om den hyrs ut) i den utsträckning fastigheten används för det allmännyttiga ändamålet. Till de delar den används för andra ändamål är sammanslutningen skattskyldig för inkomster från denna användning.

På liknande sätt som i inkomstskattelagen anges i 3 kap. 4 § första stycket fastighetstaxeringslagen (1979:1152) att byggnader och tillhörande mark samt till fastigheten hörande markanläggningar som ägs av vissa uppräknade typer av juridiska personer ska undantas från fastighetsskatt och fastighetsavgift. I 3 kap. 4 § första stycket 4 anges de obligatoriska studentsammanslutningarna och deras samarbetsorgan. Ett villkor för undantag är att byggnaden till övervägande del används i studentsammanslutningens verksamhet såsom sådan. En studentsammanslutning kan alltså inte, med bibehållande av skattelättnaderna, hyra ut större delen av fastigheten till någon annan för att användas t.ex. som affär.

De studentsammanslutningar som finns vid enskilda utbildningsanordnare, t.ex. Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm, omfattas inte av ovan angivna skattelättnader. Skatteverket har i ett ställningstagande (2007-04-16, dnr 131 702523-06/111) ansett att det endast är studentsammanslutningar vid statliga universitet och högskolor som omfattas av 7 kap. 16 § inkomstskattelagen. Andra sammanslutningar beskattas enligt reglerna för ideella föreningar. Skyldigheten för en student vid en enskild utbildningsanordnare att tillhöra en studentsammanslutning följer inte av

7.2.2 Regler för ideella föreningar

Allmänt om ideella föreningar

Om studentsammanslutningarnas skatterättsliga ställning inte regleras särskilt, kommer de att beskattas som ideella föreningar. Det saknas civilrättsliga lagregler för vad en ideell förening är, hur den bildas och drivs. Dock har det genom åren bildats praxis som ger ledning. Vidare finns lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar från vilken vissa paralleller kan dras. Ideella föreningar omfattas därutöver av viss speciallagstiftning, förutom skattereglerna exempelvis regler om bokföring och årsredovisning.

Skiljelinjen mellan ideella föreningar och ekonomiska föreningar är inte självklar. En ekonomisk förening är en förening som genom ekonomisk verksamhet främjar sina medlemmars ekonomiska intressen. En ideell förening kännetecknas däremot av att den antingen ska främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom annat än ekonomisk verksamhet eller att den ska främja andra intressen hos medlemmarna än de ekonomiska. Den ideella föreningen kan också främja ett allmännyttigt ändamål på annat sätt än genom ekonomisk verksamhet.

En ideell förening kan bli en juridisk person och kan därmed förvärva rättigheter och ådra sig skyldigheter. I praxis har det slagits fast att ett minimikrav för att en ideell förening ska anses vara en juridisk person är att föreningen har antagit stadgar och valt en styrelse (jfr NJA 1973 s. 341). När föreningen har blivit en juridisk person ansvarar den ensam för föreningens åtaganden, vilket innebär att medlemmarna inte kan bli personligen betalningsansvariga för föreningens skulder.

Det är normalt stadgarna som reglerar vad som ska gälla för föreningen. Vilka regler en förening väljer att ha i sina stadgar varierar, men det har vuxit fram en praxis kring de vanligen förekommande reglerna. Stadgarna beslutas vanligtvis vid föreningsstämman, där medlemmarna väljer styrelse och bevakar sina intressen.

Skatteregler

Huvudregeln är att ideella föreningar är skattskyldiga för alla sina inkomster. Vissa ideella föreningar, s.k. kvalificerade ideella föreningar, har dock en mer gynnad skatterättslig ställning. Skälet till detta är att de uppfyller ett allmännyttigt ändamål genom den ideella verksamhet de bedriver. Om statusen som kvalificerad förening upphör, gäller inte längre de förmånliga skatterättsliga reglerna.

Tanken är att om en ideell förening bedriver allmännyttig verksamhet, är de inkomster föreningen har i denna verksamhet skattefria. Endast i de fall föreningen inte har ett allmännyttigt ändamål eller vid sidan av sin allmännyttiga verksamhet bedriver kommersiell verksamhet ska dess inkomster beskattas.

I 7 kap. 8–13 §§ inkomstskattelagen uppställs vissa krav för att den ideella föreningen ska anses kvalificerad och därmed åtnjuta skattelättnader. Kraven gäller ändamålet, verksamheten, fullföljden och öppenheten.

Ändamålskravet: Föreningen måste ha till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål. De allmännyttiga ändamål som avses är antingen sådana som gäller för stiftelser enligt 7 kap. 4 § inkomstskattelagen, t.ex. att främja uppfostran av barn, bedriva hjälpverksamhet bland behövande eller främja vetenskaplig forskning, eller i enlighet med 7 kap. 8 § inkomstskattelagen andra allmännyttiga ändamål såsom religiösa, välgörande, sociala, politiska, idrottsliga, konstnärliga eller liknande kulturella ändamål. Ändamålet får inte vara begränsat till vissa familjers, föreningens medlemmars eller andra bestämda personers ekonomiska intressen.

Verksamhetskravet: Föreningen ska i den verksamhet som bedrivs uteslutande eller så gott som uteslutande tillgodose något sådant allmännyttigt ändamål som har nämnts ovan. Genom denna bestämmelse konstateras alltså dels att ändamålen ska tillgodoses i den bedrivna verksamheten, dels i vilken utsträckning det ska ske. En ideell förening kan alltså inte skriva in ett allmännyttigt syfte i stadgarna som föreningen sedan inte, eller endast i begränsad omfattning, ägnar sig åt.

Fullföljdskravet: Föreningen ska, sett över en period av flera år, bedriva en verksamhet som skäligen motsvarar avkastningen av föreningens tillgångar.

Öppenhetskravet: Föreningen får inte vägra någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för det med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller föreningens syfte eller annat. På motsvarande sätt gäller att en medlem inte får uteslutas ur föreningen utan giltiga skäl.

För att en juridisk person ska vara skattskyldig för mervärdesskatt krävs att den bedriver yrkesmässig verksamhet. I 4 kap. 8 § första stycket mervärdesskattelagen (1994:200) anges att som yrkesmässig verksamhet räknas inte en verksamhet som bedrivs av bl.a. en ideell förening, när inkomsten av verksamheten utgör sådan inkomst av näringsverksamhet för vilken skattskyldighet inte föreligger för föreningen enligt 7 kap. 7 § första och andra stycket inkomstskattelagen. Detta innebär att inkomster som kvalificerade ideella föreningar inte är inkomstskatteskyldiga för inte heller är mervärdesskattepliktiga. För studentsammanslutningar finns inget motsvarande undantag i gällande rätt.

De förmånliga skattereglernas innehåll

Kvalificerade ideella föreningar är skattskyldiga bara för inkomst av näringsverksamhet. Som näringsverksamhet räknas förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt (13 kap. 1 § inkomstskattelagen). I begreppet förvärvsverksamhet ligger att den som driver verksamheten ska ha ett vinstsyfte. Från skattskyldigheten undantas bl.a. kapitalvinster och kapitalförluster samt sådan inkomst som kommer från en självständig näringsverksamhet eller en särskild förvaltningsenhet som avser fastighet, om inkomsten till huvudsaklig del

kommer från verksamhet som är ett direkt led i främjandet av det allmännyttiga ändamålet eller som har annan naturlig anknytning till sådana ändamål eller från verksamhet som av hävd utnyttjats som finansieringskälla för ideellt arbete (7 kap. 7 § andra stycket 1 och 2 inkomstskattelagen).

Som exempel på inkomst från en verksamhet som har naturlig anknytning kan nämnas sådan inkomst som direkt härrör från föreningens verksamhet, t.ex. hyror som en förening som äger samlingslokaler får på grund av upplåtelse av lokaler för allmännyttiga ändamål eller entréavgifter till idrotts- och kulturevenemang. Inkomst från verksamhet som bedrivs stadigvarande och under ungefär samma former som normal affärsverksamhet bör inte omfattas av undantaget från skattskyldighet (prop. 1976/77:135 s. 84). Verksamhet som inte har annat samband med det ideella arbetet än att den finansierar detta, bör inte anses ha naturlig anknytning till det allmännyttiga ändamålet.

Som exempel på verksamhet som av hävd utnyttjats för att finansiera ideellt arbete kan nämnas anordnande av bingo och andra lotterier, fester, basarer eller försäljnings- och insamlingskampanjer. Om kravet på att inkomsten till huvudsaklig del ska ha kommit från viss verksamhet är uppfyllt, blir föreningen undantagen från skattskyldighet för alla inkomster av verksamheten. Om kravet på huvudsaklig del inte är uppfyllt, blir föreningen å andra sidan skattskyldig för alla inkomster av verksamheten.

En väsentlig fråga i detta sammanhang är om studentsammanslutningar, som bedriver restaurangverksamhet som riktar sig till studenter som ett led i uppfyllandet av det allmännyttiga ändamålet att skapa möjligheter till social samvaro och kontakter mellan studenter, skulle anses skattskyldiga för denna verksamhet.

Kammarrätten i Sundsvall har i en dom den 25 januari 2006 i mål nr 2639-2643-04 prövat frågan om Nationernas förbund, som är ett samarbetsorgan för de icke-obligatoriska studentnationerna i Umeå och inte omfattas av skattelättnaderna för studentsammanslutningar, skulle vara befriat från inkomstskatt och mervärdesskatt. De i målet aktuella inkomsterna härrörde väsentligen från serveringsverksamhet avsedd huvudsakligen för studenter vid Umeå universitet. Domstolen fann att serveringen riktade sig mot en avgränsad grupp personer, att den var att anse som en serviceåtgärd till studenterna, att verksamheten byggde på omfattande ideella arbetsinsatser och bedrevs utan anställd personal samt att verksamheten enligt uppgift drevs utan vinstintresse och syntes ha gett ett blygsamt resultat. Domstolen ansåg att serveringsverksamheten fick anses innefatta sådan service till de studerande som utgör ett allmännyttigt ändamål i form av studiesocial verksamhet. Domstolen fann att verksamheten, trots den förhållandevis höga omsättningen (knappt 2 miljoner kronor per år i två år i följd), inte kunde likställas med rent kommersiell näringsverksamhet och att föreningen därmed skulle vara fri från skattskyldighet för dessa inkomster.

Kammarrätten i Jönköping fann i en dom den 15 november 2007 i mål nr 1818-07 att Jönköpings studentkår, som hör till Högskolan i Jönköping och inte omfattas av skattelättnaderna för studentsammanslutningar, skulle vara registrerad för mervärdesskatt. Det var i målet fråga om serveringsverksamhet, riktad huvudsakligen till studenter. Det

fanns också möjlighet att värma medhavd mat. Verksamheten bedrevs i hyrda lokaler med anställd personal dit allmänheten hade tillträde till på samma villkor som studenter. Domstolen fann sammantaget att restaurangverksamheten bedrevs stadigvarande och under ungefär samma former som normal näringsverksamhet. Verksamheten kunde således enligt domstolen inte anses vara vare sig ett direkt främjande av sådana ändamål som avses i 7 kap. 8 § inkomstskattelagen eller ha annan naturlig anknytning till sådana ändamål. Verksamheten kunde enligt domstolen inte anses undantagen från skattskyldighet.

Ytterligare en lättnad är att kvalificerade ideella föreningar är undantagna från skattskyldighet för inkomst från föreningens innehav av fastighet som används till övervägande del i föreningens verksamhet som sådan (7 kap. 7 § andra stycket 3 inkomstskattelagen och 3 kap. 4 § första stycket 4 fastighetstaxeringslagen [1979:1152]). Föreningen blir i så fall befriad från skattskyldighet för hela inkomsten av fastigheten. På den här punkten är alltså reglerna som gäller för de kvalificerade ideella föreningarna mer förmånliga än de som i dag gäller för obligatoriska studentsammanslutningar.

Kvalificerade ideella föreningar är vidare undantagna från fastighetsskatt och fastighetsavgift enligt 3 kap. 4 § första stycket 2 fastighetstaxeringslagen. Ett villkor är dock att fastigheten till övervägande del används i föreningens verksamhet som sådan. I RÅ 1957 ref. 19 ansågs en fastighet som ägdes av en nation och som användes till uthyrning av bostäder till nationens medlemmar skattepliktig. Kvalificerade ideella föreningar har rätt till grundavdrag med 15 000 kronor (63 kap. 11 § inkomstskattelagen).

8 Kår- och nationsobligatoriet avskaffas

Regeringens förslag: Kår- och nationsobligatoriet ska upphöra. Regeringen ska inte längre få meddela föreskrifter om skyldighet för studenterna vid universiteten eller högskolorna att tillhöra särskilda studentsammanslutningar.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett stort antal remissinstanser, däribland *Högskoleverket*, *Verket för högskoleservice* och ett antal lärosäten, har avstått från att lämna synpunkter på förslaget. En del remissinstanser, bl.a. *Sveriges förenade studentkårer*, *Lunds universitets studentkårer* och *Danshögskolans studentkår*, har inga direkta synpunkter på detta förslag förutsatt att avskaffandet inte sker på bekostnad av studentinflytandet. *Kammarrätten i Stockholm* har inte någon erinran mot förslaget vad avser själva avskaffandet. Ett flertal lärosäten och studentkårer, däribland *Mittuniversitetet*, *Dramatiska institutet* och *LundaEkonomernas studentkår*, ställer sig i huvuddrag positiva till förslaget. *Uppsala universitet* ifrågasätter motiven för att avskaffa obligatoriet. I särskilt hög grad avser detta ifrågasättande nationsobligatoriets avskaffande. *Lunds universitet* understryker starkt att samarbetet med studentkårer och

nationer fungerar på ett mycket tillfredsställande sätt och att universitetet ser stora svårigheter i den struktur som föreslås. *Uppsala kommun* saknar en grundlig konsekvens- och riskanalys, vilket enligt kommunen är en förutsättning för ett trovärdigt förslag.

Skälen för regeringens förslag: Genom bemyndigandet i högskolelagen (1992:1434) och bestämmelserna i förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor är alla studenter vid statliga universitet och högskolor skyldiga att vara medlemmar i en studentkår och i förekommande fall även i en nation eller en fakultetsförening. Regeringens uppfattning är att ett obligatoriskt medlemskap i förening är oförenligt med grundläggande demokratiska principer. Studenter bör liksom andra få välja om de vill tillhöra en förening. Det är därför angeläget att kår- och nationsobligatoriet avvecklas och ersätts av moderna former för studentinflytande.

En viktig förutsättning för utbildning av hög kvalitet är enligt regeringen, att studenterna har möjlighet till inflytande över universitetens och högskolornas verksamhet och utveckling. Kårobligatoriet som är den nuvarande formen för studentinflytande, fungerar dock inte tillfredsställande. Studentkårernas legitimitet i fråga om att företräda studenterna undergrävs av ett lågt deltagande i kårvalen. Att dagens studenter utgör en mer heterogen grupp än tidigare, innebär också att det obligatoriska medlemskapet i en viss studentkår är illa anpassat för den nutida situationen. Regeringen är övertygad om att studentkårer som bygger på frivilligt deltagande kommer att stärka och vitalisera studentinflytandet, och stärka kårernas legitimitet. Regeringen föreslår därför att kår- och nationsobligatoriet ska upphöra och att regeringen inte längre ska få meddela föreskrifter om skyldighet för studenterna vid universiteten eller högskolorna att tillhöra särskilda studentsammanslutningar.

Regeringen anser dock att såväl studentkårer som nationer även fortsättningsvis bör omfattas av vissa bestämmelser som säkerställer att dessa föreningar i framtiden kan bedriva en verksamhet som gagnar studenterna. Regeringen redogör i kapitel 9 och 10 för sina förslag och bedömningar avseende den framtida ställningen för studentkårer respektive för nationer.

9 Studentkårer

Principiellt bör enligt regeringens uppfattning ett framtida studentinflytande säkras genom studenternas engagemang snarare än genom regleringar och bestämmelser. Riksdagens och regeringens uppgift är att fastställa grundläggande regler för studenternas inflytande inom universitet och högskolor. Hur inflytandet bör utövas och hur organisationen för detta ska se ut, bör principiellt studenterna själva avgöra. Regeringen förutsätter att de frivilliga sammanslutningar som växer fram efter obligatoriets avvecklande är fullt kapabla att i samråd med respektive lärosäte ta ansvar för studenternas fortsatta delaktighet. Emellertid bedömer regeringen att vissa regleringar, som utvecklas

nedan, ändå är nödvändiga när det gäller vilka organisationer som får utse studentrepresentanter för att de positiva sidorna av dagens studentkårsverksamhet ska kunna tas till vara. Prop. 2008/09:154

9.1 Studentkårer utser studentrepresentanter

Regeringens bedömning: Studentkårer vid ett universitet eller en högskola bör även fortsättningsvis ha rätt att utse studentrepresentanter i universitetets eller högskolans styrelse och andra organ inom lärosätet där studentrepresentanter ska utses.

Om det finns fler än en studentkår vid ett universitet eller en högskola, bör studentrepresentanterna utses på det sätt som kårerna kommer överens om. Kan kårerna inte enas, bör lärosätet besluta hur representanterna ska utses.

Om det inte finns någon studentkår, bör universitetet eller högskolan bland studenterna anordna direkta eller indirekta val av studentrepresentanter.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget. *Malmö högskola* anser att en strukturerad samordning av intressebevakningen för studenternas del i den kollegiala styrningen ligger starkt i högskolornas intresse även efter avskaffandet av kårobligatoriet. *Sveriges universitetslärarförbund* konstaterar att ett fungerande studentinflytande enligt all nationell och internationell erfarenhet förutsätter fungerande studentkårer. *Liberala studenter m.fl.* betonar att enskilda studenters möjlighet att föra sin egen talan gentemot universitet och högskolor måste säkerställas och att detta inte får leda till slutsatsen att alla studenters talan måste föras av ett enda organ. *Högskolan i Halmstad* anser att det vore olyckligt om arbetet med att utse studentrepresentanter fördes över till högskolan, vilket mycket väl kan bli verklighet i de fall det finns flera studentkårer. Bl.a. *Uppsala universitet* och *Kungl. Tekniska högskolan* utesluter inte att högskolor måste anordna val, vilket förknippas med stora administrativa kostnader.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser, i likhet med ett antal remissinstanser, att sammanslutningar motsvarande dagens studentkårer har en viktig roll att spela i lärosätenas arbete även efter kårobligatoriets avveckling. Studentkårer bör därför fortsätta finnas vid universitet och högskolor. De bör ha i uppgift att utse representanter för studenterna samt behålla de rättigheter som i dag tillkommer studentkårerna. Dessa sammanslutningar bör av praktiska skäl även i fortsättningen kallas studentkårer.

Regeringen har övervägt olika alternativ för avvecklandet av kårobligatoriet. Principiellt mest tilltalande vore en modell där studenternas inflytande vid universitet och högskolor inte alls reglerades på statlig nivå utan där respektive lärosäte i samråd med eventuella studentsammanslutningar hade ansvar för att utforma

sådant inflytande. Regeringen anser dock att det är viktigt att vissa av de uppgifter som dagens studentkårer ansvarar för, t.ex. att ge stöd till studentrepresentanter, även ska kunna utföras i framtiden. En modell helt utan statliga regleringar skulle inte ge rimliga garantier för detta och skulle i princip kunna leda till att studenternas inflytande helt uteblev vid vissa lärosäten. Detta motiverar, enligt regeringens mening, att studenternas inflytande och studentsammanslutningarnas villkor bör vara reglerade i viss utsträckning.

Även den modell med direkta val eller val till en valförsamling, som i betänkandet Avveckling av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer (SOU 1994:47) föreslogs av 1994 års kommitté för avveckling av kårobligatoriet, kan te sig principiellt tilltalande, eftersom den innebär att alla studenter garanteras rösträtt och att olika studentsammanslutningar kan konkurrera på lika villkor. Modellen skulle dock medföra stora administrativa kostnader och stor arbetsbörda för universitet och högskolor, vilket bl.a. *Uppsala universitet* understryker i sitt remissvar. Det tyngsta argumentet mot modellen är emellertid att den inte ger förutsättningar för någon stabilitet i studentsammanslutningarnas möjlighet att ta ansvar för att utbilda och stödja studentrepresentanter – något som är av stor betydelse för ett starkt och oberoende studentinflytande. Fördelarna i detta avseende med regeringens förslag är att studenternas och studentsammanslutningarnas engagemang kan tillvaratas inom ramen för en organisation som kan ge förutsättningar för stabilitet och kontinuitet, även om majoritetsläget bland delaktiga studenter och sammanslutningar kan förändras från år till år.

Mot regeringens förslag kan principiellt invändas att den student som vill påverka lärosätets angelägenheter måste ansluta sig till en sammanslutning. Till skillnad från i dag blir det emellertid fråga om ett fritt och medvetet val. I sak skiljer sig inte heller möjligheterna till påverkan väsentligt mellan den föreslagna modellen och den modell med en studentförsamling i lärosätets regi som föreslogs av 1994 års kommitté. I modellen med studentförsamling konkurrerar olika sammanslutningar om mandat, medan den föreslagna modellen med fortsatt existerande studentkårer innebär att organiserade opinioner, intressen och sammanslutningar konkurrerar om medlemmar. Den student som vill engagera sig i större utsträckning än att lägga sin röst en gång om året måste således under alla förhållanden stödja eller ansluta sig till en sammanslutning. Detta kan bara undvikas genom direkta personval. En sådan ordning har dock minst lika stora nackdelar som valförsamlingsmodellen från kontinuitets- och stabilitetssynpunkt, och den torde dessutom vara mycket svår att hantera vid större lärosäten.

Mot modellen med studentkårer kan vidare invändas att studentrepresentanterna, trots att de är utsedda endast av kårens medlemmar, kommer att företräda även icke-medlemmar. Detta förhållande är emellertid inte unikt; en parallell som ligger nära till hands är de kollektivavtalsbundna fackliga organisationernas rätt att utse företrädare i bolagsstyrelser enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda. De fackliga organisationerna har denna rätt oberoende av hur många av de

anställda som tillhör respektive organisation. De som på detta sätt utses till styrelseledamöter har att se till samtliga anställdas intressen. Fackliga organisationer av nämnda slag liksom hyresgästorganisationer tecknar dessutom avtal, som binder inte bara de egna medlemmarna utan alla berörda arbetstagare respektive hyresgäster. En organisation får då inte gynna sina medlemmar utan måste se till alla berörda. Regeringen anser att samma princip bör gälla för de ledamöter i olika organ som de frivilliga studentkårerna utser.

Om flera studentkårer berörs när det gäller rätten att utse studentrepresentanter, bör rätten att utse dessa ledamöter avse kårerna gemensamt på det sätt som kårerna kommer överens om. Kan kårerna inte komma överens, måste lärosätet besluta om hur studentrepresentanter ska utses.

Även om medlemskapet i studentkårer blir frivilligt vid en given tidpunkt, ser regeringen inga skäl till varför beslut fattade av de obligatoriska studentkårerna skulle upphöra att gälla vid denna tidpunkt. Det bör dock vara upp till respektive lärosäte att i samråd med studentkårerna avgöra om studentrepresentanter som utsetts av de sistnämnda ska avsluta sina uppdrag vid tidpunkten för obligatoriets avvecklande.

Den sammanslutning som har ställning som studentkår (se avsnitt 9.2) bör vidare överta nuvarande studentkårens rätt enligt 1 kap. 7 b § högskoleförordningen (1993:100) att i anslutning till årsredovisningen lämna en redogörelse för kårens syn på högskolornas utveckling och resultat. Bestämmelsen om att högskolan ska lämna kårens redogörelse till regeringen samtidigt som årsredovisningen bör även fortsättningsvis gälla.

Om ingen studentsammanslutning vid ett universitet eller en högskola gör anspråk på att vara studentkår, anser regeringen att studentinflytande i berörda högskoleorgan bör garanteras på annat sätt. Universitetet eller högskolan bör då bland studenterna anordna direkta eller indirekta val av studentrepresentanter.

9.2 Villkor för ställning som studentkår

Även efter avvecklingen av det obligatoriska medlemskapet i studentkårer kommer vissa uppgifter att behöva utföras bl.a. vad gäller att organisera förutsättningarna för studentinflytande i universitetets eller högskolans kvalitetsarbete och, mer specifikt, att utse studentrepresentanter i lärosätets beslutande och beredande organ. Regeringen anser att det är angeläget att dessa uppgifter kan utföras med ett betydande oberoende gentemot respektive universitet eller högskola och att studentsammanslutningar även fortsättningsvis är de som är bäst skickade att utföra den sortens uppgifter som krävs för att upprätthålla ett starkt studentinflytande. Trots att studentsammanslutningar är privaträttsliga subjekt har det dock varit, och kommer även fortsättningsvis att vara, nödvändigt med ett visst mått av överinseende från staten, utövat genom universiteten och högskolorna. En sammanslutning bör således få ställning som studentkår endast under vissa förutsättningar som närmare anges nedan.

Regeringens förslag: En högskola ska på ansökan besluta att en sammanslutning av studenter vid högskolan får ställning som studentkår för en viss tid, om sammanslutningen uppfyller vissa krav. En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid universitetet eller högskolan.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Bl.a. *Lunds universitet*, *Chalmers tekniska högskola AB*, *Sveriges förenade studentkårer*, *Lunds universitets studentkårer* och *Uppsala studentkår* anser att det inte bör finnas några begränsningar i vad en studentkår ska arbeta med så länge den uppfyller sitt huvudsakliga syfte. *Karlstads studentkår* påpekar att den uppdelning av studentkårernas verksamheter som begränsningen resulterar i riskerar att skada verksamheternas kvalitet.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser inte att det finns någon anledning att öppna en väg in i universitetets eller högskolans organisation för andra föreningar än sådana som består av studenter och är inriktade på att medverka i och utöva inflytande över lärosätets arbete. Sådana föreningars verksamhet bör heller inte ensidigt vara inriktade mot själva utbildningen utan även mot studenternas arbetsmiljö och andra förutsättningar för studierna. En sammanslutning ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid universitetet eller högskolan. Inriktningen ska framgå av sammanslutningens stadgar.

Att en sammanslutning som får ställning som studentkår bedriver studiesocial verksamhet och också på annat sätt främjar sina medlemmars studier bör vara ett naturligt komplement till verksamhetens huvudinriktning. Principiellt bör sammanslutningarna själva ha ett huvudansvar för att avgöra vilka verksamheter i detalj som faller inom dessa syften.

9.2.2 Verksamhetsområde

Regeringens förslag: Verksamhetsområdet för en studentkår får inte täcka mer än ett universitet eller en högskola och ska sammanfalla med minst en organisatorisk eller geografiskt avgränsad del av universitetet eller högskolan.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att verksamhetsområdet för en studentkår, vars verksamhet inte täcker en högskola i dess helhet eller en del av högskolans verksamhet som är förlagd till en viss ort, ska sammanfalla med ansvarsområdet för en eller flera fakultetsnämnder eller motsvarande organ eller med utbildningen på forskarnivå.

Remissinstanserna: *Lunds universitets studentkårer* anser att indelning i verksamhetsområden bör göras i god tid innan sammanslutningar börjar konkurrera om ställning som studentkår. Bl.a.

Mittuniversitetet och *Skogshögskolans studentkår* anser att indelningen i verksamhetsområden bör göras lokalt och i nära samarbete mellan högskolan och studenterna. *Sveriges lantbruksuniversitet* avstyrker att detaljer om verksamhetsområden regleras i lag. *Malmö högskola* anser att fakultetsindelningen som minsta gräns för verksamhetsområde vid mindre högskolor riskerar att leda till alltför små studentkårer. En viss minimistorlek bör därför enligt högskolan uppfyllas, antingen räknat i hur mycket pengar en studentkår måste ha för att bedriva en verksamhet av godtagbar kvalitet eller i det antal studenter studentkåren kan antas vara representationskanal för. Bl.a. *Karolinska institutet*, *Sveriges lantbruksuniversitet* och *Sveriges förenade studentkårer* understryker vikten av samarbetsorgan i de fall fler studentkårer finns vid en högskola.

Skälen för regeringens förslag: Bland annat till följd av sammanslagningar, omorganisationer eller att lärosäten förlagt verksamhet till flera orter skiljer sig kårstrukturen åt vid olika högskolor. Vid vissa universitet och högskolor finns endast en studentkår medan det vid andra lärosäten finns ett tiotal studentkårer.

Regeringen anser att en viss kårstruktur är nödvändig för att olika sammanslutningar som gör anspråk på att få ställning som studentkår ska kunna jämföras med varandra i fråga om medlemstal och därmed förmåga att representera studenterna. En utgångspunkt bör vara att varje utbildningsprogram och kurs inte kan ingå i verksamhetsområdet för fler än en studentkår.

Det ska inte vara möjligt för en studentkår att ha ett verksamhetsområde som är större än ett universitet eller en högskola. Det är heller inte rimligt att mycket små sammanslutningar av studenter kan ges ställning som studentkår, eftersom en sådan ordning skulle kunna medföra att man får ett ohanterligt stort antal studentkårer vid vissa lärosäten. Verksamhetsområdet för en studentkår ska därför omfatta minst en organisatorisk eller geografiskt avgränsad del av universitetet eller högskolan. Regeringen anser vidare att det vid varje lärosäte med två eller flera studentkårer finns fördelar med samarbetsorgan som gör att utseendet av ledamöter i högskolestyrelsen och andra organ på denna nivå fungerar smidigt och ger lärosätets ledning en naturlig och representativ samtalspartner i frågor av övergripande slag.

9.2.3 Medlemskap

Regeringens förslag: Alla studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att vara medlemmar i studentkåren, om de uppfyller de krav som ställs för medlemskap i en sådan sammanslutning.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Gefle studentkår*, *Teknologkåren vid Lunds tekniska högskola*, *Sveriges förenade studentkårer* m.fl. anser att det bör vara möjligt för sammanslutningar att ha stödmedlemskap. Stödmedlemmar ska inte ha rösträtt eller rätt att utses till studentrepresentant och ska heller inte medräknas när kårens förmåga att

representera studenterna ska bedömas. Däremot bör stödmedlemskapet fungera som en extra inkomstkälla för studentkårerna.

Skälen för regeringens förslag: Ett grundläggande demokratiskt krav är att en sammanslutning för att kunna få ställning som studentkår ska vara öppen för samtliga studenter inom verksamhetsområdet. En sådan sammanslutning bör dock ha möjlighet att kräva att den som vill vara medlem betalar medlemsavgift och i övrigt uppfyller de krav som ställs för medlemskap i sammanslutningen. Sådana krav får naturligtvis inte innebära att vissa grupper av studenter nekas medlemskap på diskriminerande grund eller liknande.

Förutsatt att en sammanslutning har möjlighet att administrativt hantera olika medlemskategorier, bör det inte finnas hinder för t.ex. olika former av stödmedlemskap. Eventuella stödmedlemskap bör uteslutande syfta till att möjliggöra att tidigare studenter eller andra enskilda kan stödja studentkårer ekonomiskt. Stödmedlemmar ska däremot inte ha rösträtt vid val till studentkårens högsta beslutande organ eller medräknas vid prövning av studentkårens förmåga att representera studenterna.

Vid lärosäten med flera studentkårer och verksamhetsområden bör det vara möjligt för en sammanslutning med eller utan ställning som studentkår att rekrytera medlemmar inom olika verksamhetsområden. Även detta förutsätter att sammanslutningen kan hantera olika kategorier av medlemskap.

I syfte att möjliggöra för studentkårerna att kunna kontrollera vilka som har rätt till fullt medlemskap i kåren, anser regeringen att förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor bör revideras. I förordningen regleras bl.a. att uppgifter på medium för automatiserad behandling får lämnas ut från en högskolas studieregister till en av styrelsen för en högskola godkänd studerandekår vid högskolan, om uppgifterna rör en students registrering på kurser och behövs för att undersöka om han eller hon ska vara medlem i studerandekåren enligt förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. I samband med att kårobligatoriet avvecklas blir bestämmelsen inaktuell. En liknande bestämmelse behövs dock för att studentkårerna ska ha möjlighet att få ut dessa uppgifter elektroniskt. Särskilt för stora studentkårer underlättar det väsentligt att elektroniskt kunna hantera frågor som rör rätten till medlemskap. Regeringen bedömer därför att bestämmelsen bör revideras. Frågan berörs även i avsnitt 10.

9.2.4 Organisation

Regeringens förslag: Alla studenter som är medlemmar i studentkåren ska ha rösträtt vid val till studentkårens högsta beslutande organ.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har haft invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En viktig utgångspunkt är att medlemmarna i en studentkår har möjlighet att utöva inflytande över

kåren. De studenter som är medlemmar i en studentkår ska därför ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet. Vidare måste medlemmarna garanteras insyn och kontrollmöjligheter beträffande de beslut som sammanslutningen fattar. Vissa grundläggande bestämmelser som tillgodoser detta ska därför finnas i sammanslutningens stadgar för att den ska kunna få ställning som studentkår. Därutöver måste naturligtvis en studentkår tillämpa de lagar som gäller och den praxis som finns för ideella föreningar.

9.2.5 Studentkårer ska kunna representera studenter

Regeringens förslag: En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd och kunna representera studenterna inom kårens verksamhetsområde.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Bl.a. *Lunds universitet*, *Örebro universitet*, *Högskolan i Gävle* och *Studentkåren Malmö* anser att frågan om hur sammanslutningars förmåga att representera studenterna ska bedömas är problematisk och bör utredas vidare. *Högskoleverket* anser att verket bör få i uppdrag att genomföra en sådan utredning. *Lunds universitets studentkårer*, *Linköpings teknologkår*, *Uppsala studentkår* m.fl. påpekar att antalet frivilliga medlemmar i en sammanslutning inte nödvändigtvis har något samband med sammanslutningens förankring och förmåga att representera studenterna. *Chalmers studentkår* och *Sveriges förenade studentkårer* befarar att sammanslutningar som enbart ägnar sig åt medlemsvärvande aktiviteter gynnas framför sammanslutningar som är starkt fokuserade på studentmedverkan. *Göteborgs universitet*, *Filosofiska fakulteternas studentkår* och *Medicinska föreningen (Göteborg)* befarar att sammanslutningarnas fokus kommer ändras från studentmedverkan till medlemsvärvande verksamhet vid de tidpunkter då förmågan att kunna representera studenterna ska bedömas.

Skälen för regeringens förslag: En av regeringens utgångspunkter är att studentrepresentanter är till nytta inte bara för kårens medlemmar, utan för alla studenter vid lärosätet och dess verksamhet (se avsnitt 4). Mot bakgrund av detta är det inte befogat att sammankoppla rätten att utse studentrepresentanter med ett kvantitativt krav på ett minsta medlemsantal. En sammanslutning bör alltså kunna få ställning som studentkår och därmed rätt att utse studentrepresentanter utan att en viss på förhand angiven andel av studenterna inom sammanslutningens verksamhetsområde är medlemmar i sammanslutningen.

Vid en konkurrenssituation där flera sammanslutningar gör anspråk på att få ställning som studentkår inom ett verksamhetsområde, bör det emellertid åligga universitetet eller högskolan att avgöra vilken sammanslutning som bäst representerar studenterna inom verksamhetsområdet. Denna bedömning bör grundas på de olika sammanslutningarnas förankring (medlemstal) bland studenterna inom verksamhetsområdet och inte på någon värdering av sammanslutningarnas verksamhet eller åsikter. Endast en sammanslutning kan alltså få ställning som studentkår inom ett angivet verksamhetsområde.

Regeringens förslag: Universitetet eller högskolan ska besluta i frågan om att ge en studentsammanslutning ställning som studentkår.

En studentkår ska vara skyldig att till universitetet eller högskolan redovisa sin verksamhet och hur många studenter som är medlemmar. På begäran av universitetet eller högskolan ska studentkåren tillhandahålla lärosätet sitt medlemsregister.

Regeringens bedömning: Ett beslut om ställning som studentkår bör normalt gälla för tre år. Ett sådant beslut bör dock kunna ändras om sammanslutningen inte längre uppfyller kraven eller själv begär att inte längre ha ställning som studentkår.

Ett beslut om ställning som studentkår bör kunna överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har inget att invända mot att ett universitet eller en högskola ska fatta beslut om att ge en sammanslutning ställning som studentkår, även om bl.a. *Karolinska Institutet*, *Sveriges förenade studentkårer* och *Handelshögskolan i Göteborgs studentkår* betonar att ett sådant förfarande är problematiskt och kan äventyra studentsammanslutningarnas oberoende gentemot högskolan. *Uppsala universitet*, *Lunds universitet* och *Göteborgs universitet* påpekar att jävssituation kan uppstå om befintliga studentrepresentanter i en högskolas styrelse deltar i beslut om att ge en sammanslutning ställning som studentkår. För att undvika att studentsammanslutningarnas oberoende hotas anser bl.a. *Stockholms studentkårers centralorganisation*, *Lunds samhällsvetarkår*, *Medicinska studentkåren vid Umeå universitet* och *Uppsala studentkår* att ansökningar om ställning som studentkår bör bedömas av en oberoende instans.

Ett stort antal remissinstanser anser att beslut om ställning som studentkår bör gälla längre än tre år, eftersom det annars finns risk för bristande kontinuitet och långsiktighet. *Sveriges lantbruksuniversitet* anser att ett sådant beslut bör gälla i fyra år. Bl.a. *Lunds universitet*, *Högskolan på Gotland*, *Högskolan i Gävle*, *Malmö högskola*, *Lunds socialhögskolas studentkår* och *Umeå naturvetar- och teknologkår* anser att sådant beslut bör gälla i fem år. *Stockholms studentkårers centralorganisation*, *Hälsovetenskapliga studentkåren* och *Utluna studentkår* m.fl. anser att beslut bör gälla tills vidare, men bör kunna omprövas vid behov. *Lunds universitet*, *Sveriges lantbruksuniversitet* och *Sveriges förenade studentkårer* m.fl. anser att beslut om ställning som studentkår bör fattas i mycket god tid före ikraftträdandet för att möjliggöra uppsägningar och avveckling av verksamhet.

Några remissinstanser, bl.a. *Högskolan i Skövde*, *Gefle studentkår* och *Veterinärmedicinska föreningen*, befarar att förslaget om att studentkårer ska redovisa sin verksamhet till högskolan kan inverka negativt på studentkårens oberoende.

Kammarrätten i Sundsvall påpekar att utredningen inte närmare berört i vad mån möjligheten till överprövning av Överklagandenämnden för högskolan är tillräcklig eller om möjlighet till domstolsprövning av beslut om ställning som studentkår bör finnas.

Jönköpings studentkår noterar att överklagande vid stiftelsehögskolor och andra enskilda utbildningsanordnare i dag inte kan ske utanför den egna organisationen och betonar att samma förutsättningar måste gälla för studentsammanslutningar oavsett om staten är huvudman för lärosätet eller ej.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I linje med vad som gäller i dag menar regeringen att det ska vara universitetet eller högskolan som beslutar att ge en sammanslutning ställning som studentkår och därmed rätt att utse representanter för studenterna i berörda högskoleorgan. Lärosätets beslut bör fattas på grundval av en prövning av sammanslutningens förmåga att representera studenterna. På samma sätt som i dagens ordning bör vidare prövas om sammanslutningens stadgar uppfyller uppställda krav (se avsnitt 9.2).

Vad gäller flera remissinstansers farhåga om jäv vid beslutet om att ge en sammanslutning ställning som kår, konstaterar regeringen att bestämmelserna om jäv i 11 och 12 §§ förvaltningslagen (1986:223) gäller för statliga universitet och högskolor.

Regeringen anser att det är viktigt att en sammanslutning som får ställning som studentkår ges förutsättningar för kontinuitet i sitt arbete. Samtidigt måste möjligheter till förnyelse av kårstrukturen ges med viss regelbundenhet. Regeringen bedömer att en högskolas beslut om ställning som studentkår normalt ska gälla för tre år. Under den tid en sammanslutning har ställning som studentkår, ska kåren vara skyldig att till lärosätet redovisa sin verksamhet och hur många studenter som är medlemmar. Närmare bestämmelser om den skyldigheten bör anges i förordning. Redan av lagen bör det dock framgå att studentkåren på begäran av universitetet eller högskolan ska tillhandahålla lärosätet sitt medlemsregister.

Universitetet eller högskolan bör emellertid ha möjlighet att pröva om en sammanslutning inte längre ska få ha ställning som studentkår, om studentkåren t.ex. underlåter att lämna sådana redovisningar, inte längre uppfyller ett eller flera av de stadgemässiga kraven eller i fråga om antal medlemmar utvecklas så att kårens förutsättningar att representera studenterna starkt kan ifrågasättas. Självklart bör normalt ett så genomgripande beslut kunna undvikas och i stället rättelse uppnås genom en dialog med respektive kår.

Många remissinstanser har invänt mot treårig giltighet för beslut om ställning som studentkår bl.a. med hänvisning till otrygghet för eventuell anställd personal. För en sammanslutning av studenter som vill utöva inflytande och medverkan torde det vara mer naturligt att engagera sig inom ramen för den befintliga studentkåren eller de befintliga studentkåreerna än att själv försöka få ställning som studentkår. Om sammanslutningen ändå anser att dess intressen inte i tillräcklig utsträckning tillgodoses, måste den ha möjlighet att inom rimlig tid kunna ansöka om ställning som studentkår. Det är också rimligt att engagerade studenter inom ramen för sin studietid kan stödja en sammanslutning som ges möjlighet att ansöka om ställning som

studentkår. Enligt statistik från Högskoleverket och Statistiska centralbyrån (*Genomströmning och resultat i högskolans grundutbildning till och med 2005/06*, Statistiska meddelanden UF 20 SM 0702) är en majoritet av studenterna vid utbildningsprogram registrerade under en längre tid än sex terminer. Därför bedömer regeringen att tre år är en rimlig giltighetstid för beslut om ställning som studentkår.

Om ett universitets eller en högskolas beslut innebär att flera sammanslutningar får ställning som studentkår, behöver besluten innehålla redogörelser för inom vilken eller vilka organisatoriska eller geografiskt avgränsade delar av lärosätet som respektive sammanslutning har ställning som studentkår. Verksamhetsområdet för en studentsammanslutning behöver således inte sammanfalla med de organisatoriska eller geografiskt avgränsade delar av universitetet eller högskolan som sammanslutningen får ställning som studentkår inom. En studentsammanslutning med ett verksamhetsområde som täcker ett helt lärosäte kan alltså, beroende på om det finns andra sammanslutningar med större förmåga att representera studenterna inom en eller flera organisatoriska delar av lärosätet, ges ställning som studentkår inom hela eller delar av sitt verksamhetsområde.

En högskolas beslut att ge en sammanslutning ställning som studentkår eller att en studentkår inte längre ska ha denna ställning bör kunna överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Studentkårernas ställning som självständiga juridiska personer förstärks när kårobligatoriet avvecklas. Beslut fattade av en frivillig studentkår bör därför inte överprövas av universitetet eller högskolan. Regeringen bedömer därför att de nuvarande bestämmelserna om detta bör tas bort. Det utesluter givetvis inte att en student eller en grupp studenter som anser att studentkåren agerar på ett sådant sätt att grund för ändring av ett lärosätes beslut kan föreligga, kan aktualisera detta hos universitetet eller högskolan.

Regeringen ser det som naturligt att ett lärosäte uppmuntrar till medlemskap i en studentkår. Universitetet eller högskolan bör informera både antagna studenter och sökande om den eller de kårer som finns. Om det är praktiskt möjligt bör också rutiner för ansökan om medlemskap i studentkår kunna kopplas till rutiner för antagning eller registrering vid lärosätet.

9.4 Staten bör bidra till studentinflytande

Regeringens bedömning: Verksamhet för studentinflytande i universitetens och högskolornas organ bör stödjas med statsbidrag. Universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare bör för 2010 tillföras 20 miljoner kronor och från 2011 årligen tillföras 30 miljoner kronor att fördelas till studentkårerna för detta ändamål.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår ett årligt bidrag om 310 kronor per helårsstudent vilket skulle ge en total kostnad för staten på ca 95 miljoner kronor per år räknat på antalet helårsstudenter 2006.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker att statsbidrag lämnas för studentmedverkan. Ett stort antal remissinstanser har emellertid synpunkter som rör nivån på ett sådant statsbidrag. *Uppsala universitet, Lunds universitet, Luleå tekniska universitet, Högskolan i Gävle och Tjänstemännens centralorganisation* m.fl. anser att det av utredningen föreslagna beloppet utgör ett absolut minimum för att kvaliteten i studentkårernas verksamhet inte ska äventyras. Bl.a. *Göteborgs universitet, Mittuniversitetet, Högskolan Väst, Mälardalens högskola och Chalmers tekniska högskola AB* påpekar att utredningens uppskattningar av studentkårernas kostnader med stor säkerhet är i underkant och att summan per helårsstudent bör vara större än utredningen föreslår för att kvaliteten inte ska hotas. Även *Statskontoret* finner kostnadsberäkningarna osäkra.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Umeå universitet, Örebro universitet och Sveriges universitets- och högskoleförbund*, anser att statsbidraget bör vara öronmärkt för att undvika lokala förhandlingar mellan studentkårer och lärosäten. *Tjänstemännens centralorganisation* anser att studentkårens verksamhet inte får förutsätta extra bidrag från universitet och högskolor och att statsbidraget därför årligen bör räknas upp. Även *Lunds universitets studentkårer, Sveriges förenade studentkårer* och *Tekniska högskolans studentkår* befarar en urholkning av statsbidraget och förordar därför en årlig uppräknings.

Skälen för regeringens bedömning: Studenternas medverkan i lärosätets kvalitetsarbete, bl.a. uttryckt genom rätten att utöva inflytande över utbildningen och rätten att vara representerade i olika organ inom universitetet eller högskolan, är av stor betydelse för utvecklingen av svensk högre utbildning. Den infrastruktur för studentinflytande som finns i dag utgörs av studentkårer och möjliggörs av det obligatoriska medlemskapet i dessa. Det är emellertid inte rimligt att genom tvång ålägga studenterna att finansiera verksamheten vid borttagandet av obligatoriet. När kårobligatoriet avvecklas anser regeringen därför att staten bör träda in och ge ett visst ekonomiskt stöd för att även fortsättningsvis möjliggöra en infrastruktur för studentinflytande. Regeringen har i budgetpropositionen för 2009 lämnat förslag till finansiering av reformen, prop. 2008/09:1 utg. omr. 16. Universitet och högskolor bör i enlighet med detta för 2010 tillföras 20 miljoner kronor och från 2011 årligen tillföras 30 miljoner kronor att fördelas till studentkåreerna. Till detta kommer effekten av de skattelättnader som närmare beskrivs i avsnitt 9.5. Även enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina bör få ta del av dessa medel för att främja studentinflytandet och utbildningens kvalitet. I det fall det finns studentkårer vid de enskilda utbildningsanordnarna bör således medlen fördelas även till dessa.

Statsbidraget bör primärt användas för att täcka löner eller arvoden för funktionärer som arbetar med studentinflytande liksom kostnader för återkoppling till studenterna. Resurstillskottet bör även kunna användas till att täcka kostnader för lokalutrymmen och för utbildning av representanter i beredande och beslutande organ. De närmare besluten om användning av bidraget bör dock ankomma på studentkåreerna själva att fatta.

Mot bidragets storlek kan invändas att de ekonomiska konsekvenserna blir betydande för många studentkårer som i dag finansierar sin verksamhet med obligatoriska medlemsavgifter. Regeringen bedömer dock att det statliga resurstillskottet är tillräckligt för att vid varje lärosäte bedriva en grundverksamhet med studentinflytande. Regeringens mening är inte att staten vid ett avvecklande av kårobligatoriet ska täcka samtliga kostnader som de nuvarande studentkårerna har. Utgångspunkten är att studenterna själva genom medlemsavgifter och genom sin verksamhet även i fortsättningen ska svara för en del av kostnaderna.

Avsatta medel bör fördelas med ett schablonbelopp per helårsstudent. Den verksamhet som dagens studentkårer finansierar med obligatoriska medlemsavgifter skiljer sig avsevärt mellan olika kårer. Av den enkätundersökning som Obligatorieutredningen genomfört framgår att antalet medlemmar i kårerna varierar mellan 30 och 30 000. Vidare varierar den obligatoriska årsavgiften mellan 132 och 680 kronor. Ett differentierat ersättningsbelopp skulle fordras för att ta hänsyn till studentkårens olika förutsättningar avseende bl.a. studentantal. Regeringen anser emellertid att det är principiellt viktigt att likvärdiga förutsättningar råder för studentinflytande vid alla universitet och högskolor. Någon annan fördelningsgrund än antalet helårsstudenter bör därför inte vara aktuell.

Man bör kunna utgå från att studentkårerna kan finansiera en stor del av sin verksamhet, avseende såväl studentinflytande som annan verksamhet, med frivilliga medlemsavgifter eller på annat sätt. Många studentkårer bör ha möjlighet att träffa avtal om sponsring eller andra former av finansiering med olika intressenter. Även universitet och högskolor bör inom ramen för anslaget till utbildning och forskning kunna stödja studentkårens finansiellt. Eftersom studenternas inflytande primärt syftar till att stärka utbildningens kvalitet, ser regeringen ingen mållkonflikt i att ett lärosäte stödjer studentkårer inom ramen för sitt anslag (se vidare avsnitt 12.2.4 och 14.2). Därtill räknar regeringen med att såväl kommuner som andra aktörer ser ett värde i studentsammanslutningarnas existens och verksamhet. De bör därmed vara villiga att bidra till denna.

9.5 Skattelättnaderna för kårerna består

Regeringens förslag: Studentkårer och samarbetsorgan för studentkårer ska ha samma skattelättnader som de åtnjuter i dag.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser utom *Statskontoret* tillstyrker förslaget att studentkårer ska vara befriade från skatt på samma sätt som i dag. Statskontoret menar att det saknas underlag för att ta ställning till om studentkårens efter obligatoriets avskaffande har en sådan offentlighetsrättslig ställning som motiverar skattelättnader. Flera remissinstanser, bl.a. *Göteborgs förenade studentkårer*, *Chalmers studentkår* och *Teknologkåren vid Lunds tekniska högskola*, betonar att även studentkårer vid enskilda utbildningsanordnare bör omfattas av

skattelättnaderna. *Göteborgs universitets studentkårer* menar att även kårernas samarbetsorgan ska behålla nu gällande skattebestämmelser. Flera studentkårer, t.ex. *Ahnarps studentkår* och *Veterinärmedicinska studentkåren*, anser att även inkomst som härrör från studiesocial verksamhet ska vara skattebefriad.

Skälen för regeringens förslag: Dagens skattelättnader för studentkårer, som närmare beskrivs i avsnitt 7.2, motiverades när de infördes 1942 huvudsakligen med obligatoriet och kårernas offentlighetsrättsliga karaktär (prop. 1942:134 s. 59–62). Då betraktades studentsammanslutningarna närmast som en del av universitetet eller högskolan (jfr SOU 1994:47 Avveckling av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer, s. 47).

Med det förslag som regeringen nu lägger fram kommer kårerna alltså att ha en fundamental uppgift i lärosätenas verksamhet. Det faktum att obligatoriet avskaffas innebär inte att kårernas grundläggande roll förändras. Det är av stor betydelse för kvalitetsutvecklingen vid universitet och högskolor att studenterna har ett väl fungerande inflytande. Som katalysatorer för studentinflytandet kommer kårerna alltså att ha en pådrivande kvalitetsutvecklande uppgift genom rollen att utse och stödja studentrepresentanter. Lärosätena kommer dessutom även fortsättningsvis att utöva visst överinseende över kårerna. Även om kårerna inte kommer att ta ut avgifter av enskilda, kvarstår att kärnverksamheten är nära kopplad till lärosätenas verksamhet. Ett avskaffande av obligatoriet innebär således inte att skälen för skattelättnaderna försvinner. Regeringen anser att studentkårerna bör behålla de skattelättnader som de åtnjuter i dag. De bör därför även fortsättningsvis omfattas av uppräknningen i 7 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229) som en sådan juridisk person som är skattskyldig endast för inkomst på grund av innehav av fastigheter, och därigenom undantas från övrig inkomstskatt. Vidare bör studentkårer fortsatt undantas från skattskyldighet för inkomster av fastigheter i den utsträckning fastigheten används för avsett syfte enligt 7 kap. 21 § inkomstskattelagen. Även undantaget från fastighetsskatt och fastighetsavgift enligt 3 kap. 4 § första stycket 4 fastighetstaxeringslagen (1979:1152) föreslås behållas.

Dagens bestämmelser innebär att studentkårernas samtliga inkomster undantas från inkomstskatt, oavsett vilken verksamhetsdel de härrör från. De behåller även nuvarande lättnader i fråga om fastighetsskatt och fastighetsavgift. Genom att behålla regleringen i skattelagstiftningen förblir det tydligt för kårerna under vilka villkor de verkar och det ger kårerna möjlighet till långsiktig planering. Den studentsammanslutning som förlorar sin kärstatus faller däremot utanför skattelättnaderna för kårer och får prövas enligt de bestämmelser som gäller för ideella föreningar. För att behålla skattelättnaderna krävs för ett sådant fall att sammanslutningarna lever upp till de krav som ställs på kvalificerade ideella föreningar.

Mervärdesskattereglerna är för närvarande föremål för översyn. Europeiska kommissionen anser att de svenska mervärdesskattereglerna för ideella föreningar inte står i överensstämmelse med EG-rätten och har inlett ett fördragsbrottsförfarande mot Sverige. Finansdepartementet har därför gett två utredare i uppdrag att undersöka hur de svenska

mervärdesskattereglerna kan utformas för att dessa ska överensstämma med EG-rätten och om en lagändring behöver genomföras (Fi2008:D). Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2009.

I nu gällande bestämmelser inkluderas samarbetsorgan för kårer, nationer och fakultetsföreningar bland de juridiska personer som har vissa skattelättnader. Skattelättnaderna för samarbetsorgan bör behållas. *Lagrådet* har ifrågasatt om samarbetsorgan för nationer fortsättningsvis ska omfattas av skattelättnader på föreslaget sätt. Frågan berörs nedan i avsnitt 10, där även det föreslagna regelverket för nationerna vid Uppsala universitet och Lunds universitet beskrivs. Förslagen innebär att nationerna behåller dagens skattelättnader. *Lagrådet* har invänt mot det, se avsnitt 10. Fakultetsföreningarna vid Stockholms universitet bör däremot inte omfattas av ovannämnda reglering utan får bedömas enligt de regler som gäller för ideella föreningar. Även detta har *Lagrådet* ifrågasatt. Invändningen bemöts nedan i avsnitt 11.

Studentkårernas syfte, att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och studieförutsättningarna vid lärosätet, föreslås regleras i högskolelagen (1992:1434). Det är ett syfte som normalt torde uppfylla kraven i 7 kap. 8 § inkomstskattelagen om allmännyttigt ändamål. Det utesluter naturligtvis inte heller att studentföreningar kan ha andra syften och ändå uppfylla inkomstskattelagens krav på kvalificerade ideella föreningar.

Skattelättnaderna för nationerna kan uppskattas till i storleksordningen 15 miljoner kronor. Till detta kommer skatteeffekter för studentkårerna. De ekonomiska effekterna för de senare uppskattas dock vara lägre.

Sveriges förenade studentkårer, Göteborgs förenade studentkårer och *Göteborgs Studenters Företagsgrupp AB* har inkommit till Utbildningsdepartementet med en skrivelse (Dnr 2008/1721/UH) om stämpelskatt. Stämpelskatt utgår enligt lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter vid bl.a. köp av fast egendom. Organisationerna föreslår att stämpelskatt inte ska utgå när en studentsammanslutning säljer en fastighet till ett av studentorganisationen helägt bolag. Organisationerna anför att flera studentkårer sannolikt kommer att behöva bolagisera delar av affärsverksamheten, vilket inkluderar fastigheter. Exempelvis innehar Göteborgs Förenade Studentkårer en fastighet för motionsverksamhet som organisationen avser att sälja till dess bolagsgrupp för att kunna betala tillbaka skulder. Regeringen anser att det inte finns anledning att införa undantag avseende stämpelskatt för studentsammanslutningar.

9.6 Övriga förutsättningar för studentinflytande

Obligatorietredningen har föreslagit att universitet och högskolor tillsammans med studentkårer bör ta ansvar för att säkerställa förutsättningar för fungerande studentinflytande.

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget, utom vissa studentkårer som uttrycker oro för studentmedias överlevnad och oberoende. Till exempel betonar *Uppsala studentkår* vikten av att de tidningar som vissa studentkårer driver fortsätter att drivas i samma regi.

Regeringen anser att studentkårernas huvuduppgift, att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och studieförutsättningarna vid universitetet eller högskolan, inte bara ställer krav på studentkårerna. Det kräver också att studenterna vill ta aktiv del i utvecklingen av utbildningen och att universitetet och högskolorna är öppna för det engagemang som studenterna visar. Med ändrade grundförhållanden följer att kårer och lärosäten bör arbeta fram lösningar för att finna de bästa förutsättningarna för att studentinflytandet ska fungera på ett sätt som gynnar såväl studenter som universitet och högskolor.

I dag fungerar studentinflytandet i stor utsträckning väl. De problem som studentkårer ibland vittnar om handlar oftast om svårigheter att hitta representanter till alla de beredande och beslutande organ där studenterna har möjlighet att medverka. Det kan också handla om att beslut diskuteras och bereds i sammanhang som studenterna inte har tillträde till, och att studenterna därmed inte är delaktiga i hela beslutsprocessen.

För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Universitetet och högskolorna bör också bistå studentkårerna med att ge de ständigt nya generationernas studentrepresentanter kunskap om de regler som styr verksamheten och om hur lärosätets organisation fungerar. Även enskilda studenter bör informeras om de rättigheter som studenter har.

Hur informationen ska spridas till studenterna avgörs bäst vid varje lärosäte enligt de lokala förutsättningar som gäller. Om och i vilken utsträckning universitet och högskolor ska stödja studentmedier, är även det en fråga som får avgöras lokalt med de avvägningar beträffande självständighet, oberoende granskning och ekonomiska förutsättningar som är nödvändiga.

10 Nationer

Regeringens förslag: Ställning som nation har en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet

1. som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före den 1 juli 2010 och som då bedrev studiesocial verksamhet,

2. som har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier, och

3. som bistår studenter med studiesocial verksamhet.

Nationerna vid Uppsala universitet och Lunds universitet samt deras samarbetsorgan ska ha samma skattelättnader som de åtnjuter i dag.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår även att en nation ska utföra permanenta uppgifter av studiesocial karaktär för respektive universitet.

Remissinstanserna: I huvudsak är det remissinstanser med kopplingar till Lund och Uppsala som yttrat sig om förslaget. Såväl *Uppsala*

universitet som *Lunds universitet* kritiserar avskaffandet av nationsobligatoriet och efterfrågar frihet att själva besluta i frågan. Uppsala universitet anser att utredarens förhoppning att avskaffandet inte ska innebära någon skillnad i medlemstal är orealistisk och även att avskaffandet innebär betydligt högre krav på universitetet om medfinansiering än beräknat.

Samtliga nationer pekar på svårigheter som uppstår om kontrollen över studentbostäder, stipendiefonder och andra tillgångar överförs till ideella föreningar.

Bland övriga remissinstanser har flera, bl.a. *Göteborgs universitet*, *Chalmers tekniska högskola AB* och *Tekniska Högskolans Studentkår* efterfrågat samma obegränsade möjligheter till studiesocial verksamhet som nationerna föreslås få och ifrågasatt den föreslagna särbehandlingen.

Vad gäller skattefrågan är majoriteten av remissinstanserna som yttrat sig i frågan positiva. Både *Kammarrätten i Stockholm* och *Kammarrätten i Sundsvall* ifrågasätter dock om nationerna har sådan särställning att de kan få behålla dagens skattelättnader. *Kuratorskonventet* i Uppsala lyfter fram vikten av att skattebefrielsen framdeles även gäller nationer som tillkommer efter sammanslagningar eller delningar. *Sveriges lantbruksuniversitet* med tillhörande kårer anser att föreningar som förlorat sin kårstatus ska ges samma skatterättsliga status som nationerna har.

Skälen för regeringens förslag: Nationerna vid Uppsala universitet och Lunds universitet har sedan länge en central roll för den studiesociala verksamheten vid universiteten. Nationerna utgör en mötesplats för studenter från olika studieinriktningar, och deras insatser för att välkomna nya såväl svenska som utländska studenter till studieorterna är betydelsefulla. Utredningen för fram att företrädare för universiteten anser att nationerna gör betydande insatser för respektive universitet. De har bl.a. pekat på introduktionen av nya studenter, mottagningen och omhändertagandet av utländska studenter, kurativt och annat studiesocialt stöd till enskilda studenter och arbetsmarknadskontakter. Även i remissvaren har nationernas stora betydelse för universiteten poängterats. Nationernas verksamhet har djupa historiska rötter och de har ett unikt kulturhistoriskt värde.

Några studentkårer har i sina remissvar ifrågasatt utredningens förslag som innebär att nationerna får andra förutsättningar än kårerna att bedriva studiesocial verksamhet. I det förslag som regeringen lägger fram finns inte denna skillnad i samma utsträckning. Regeringen frångår utredningens förslag att en nation för respektive universitet ska utföra permanenta uppgifter av studiesocial karaktär. Samtidigt framgår det av regeringens förslag att syftet för en studentkår bl.a. ska vara att medverka i utvecklingen av förutsättningarna för studier vid universitetet eller högskolan och att studiesocial verksamhet bör vara ett naturligt komplement till verksamhet enligt huvudinriktningen. Skillnaderna mellan studentkårer och nationer är därmed mindre än enligt utredningens förslag. För att kunna bevara de kulturhistoriskt unika nationerna vid Uppsala universitet och Lunds universitet behövs emellertid viss särreglering.

Redan i dag är medlemskapet i en nation vid Uppsala universitet i praktiken frivilligt, eftersom studenterna där har möjlighet att ansluta sig

till en nation utan verksamhet och utan medlemsavgift (Skånelandens nation). I dag är ca 12 procent av studenterna vid Uppsala studentkår medlemmar i Skånelandens nation. Möjligheten att vara medlem i en nation utan medlemsavgift saknas vid Lunds universitet. Det är dock sannolikt att antalet studenter som kommer att avstå från medlemskap i Lund inte markant kommer att skilja sig från den andel studenter i Uppsala som i dag är medlemmar i Skånelandens nation. Minskade medlemsintäkter kan därför inte antas vara nationernas huvudsakliga problem vid ett avskaffat nationsobligatorium. I stället är det skattefrågan som aktualiseras.

Nationernas aktiviteter är i stor utsträckning lokaliserade till deras fastigheter. Intäkterna från restaurang- och pubverksamheten är en viktig inkomstkälla. Verksamheten inte bara bedrivs för studenter utan också av studenter. Enligt nuvarande bestämmelser i inkomstskattelagen (1999:1229) är nationerna på samma sätt som kårerna befriade från skatt på inkomst av fastighet. Vidare är nationerna befriade från fastighetsskatt och fastighetsavgift enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152). Det saknas taxeringsvärden för nationernas fastigheter. Kommittén för avveckling av kårobligatoriet, KAK-utredningen (Avvecklingen av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer, SOU 1994:47), beräknade 1994 att om byggnaderna skulle värderas till 4 000 kronor per kvadratmeter skulle det totala värdet av nationshusen uppgå till ca 75 miljoner kronor i Uppsala och till 20 miljoner kronor i Lund. Uppskattningsvis bör det potentiella taxeringsvärdet vara högre i dag.

Regeringen anser att nationerna vid Uppsala universitet och Lunds universitet spelar en viktig studiesocial roll för både universiteten och kommunerna. De har bl.a. en betydelsefull uppgift vad gäller mottagandet och omhändertagandet av studenter. Dessutom är nationerna och vissa av deras fastigheter kulturhistoriskt unika. Nationernas innehav av fastigheter har byggts upp under lång tid och har kommit att bli en viktig förutsättning för studentverksamheten i Uppsala och Lund. Fastigheterna är i stor utsträckning en förutsättning för nationernas verksamhet och är i många fall uppförda för nationsverksamheten. Regeringen föreslår att det i högskolelagen (1992:1434) införs en bestämmelse som anger att med nation avses en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före den 1 juli 2010 och som då bedrev studiesocial verksamhet, som har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier och som faktiskt bistår studenter med studiesocial verksamhet. De skattelättnader som nationerna och deras samarbetsorgan åtnjuter i dag bör, med hänsyn till de krav som faktiskt ställs för ställning som nation och den bakgrund nationerna har, behållas.

Lagrådet har, med hänvisning till konstitutionella krav att en föreskrift ska vara av generell natur, ifrågasatt om det är lämpligt att i lag direkt peka ut ett rättssubjekt som tillerkänns de aktuella skattelättnaderna. Regeringen konstaterar att den nu föreslagna bestämmelsen om skattelättnad för nationer är utformad på i huvudsak samma sätt som nuvarande bestämmelse om skattelättnader för nationer.

Den s.k. katalogen som undantar vissa subjekt från skattskyldighet består av två delar, dels en uppräknings av vissa kategorier av subjekt i

7 kap. 16 § inkomstskattelagen, dels en uppräknning av vissa namngivna subjekt i 7 kap. 17 § inkomstskattelagen. Stiftelse- och föreningsskattekommittén har i sitt betänkande Översyn av skattereglerna för stiftelser och ideella föreningar (SOU 1995:63, s. 221) i fråga om den förstnämnda delen av katalogen (7 kap. 16 §) uttalat att varje kategori är så generaliserad att föreskrifterna uppfyller kravet på lagform. Beträffande den senare delen av katalogen (7 kap. 17 §) har kommittén ansett det vara befogat att tala om en konstitutionell praxis som tillåter undantag från kravet på generell tillämpbarhet (s. 225).

Som *Lagrådet* har påtalat pågår för närvarande en översyn av bestämmelserna om inkomstbeskattning av stiftelser, ideella föreningar, registrerade trossamfund och vissa andra juridiska personer (dir. 2007:97). Utredarens huvuduppgift är att utarbeta ett modernt och ändamålsenligt system för beskattningen med enkla och likformiga regler. Det pågående arbetet utgör dock inte skäl att inte nu ge nationerna skattelättnad på samma sätt som tidigare.

Lagrådet har, i fråga om kommersiell verksamhet som nationer bedriver eller kommer att bedriva för att finansiera den studiesociala verksamheten, ifrågasatt varför skattelättnaderna för nationerna inte avgränsas med hänsyn till krav på verksamhetens ändamål, på det sätt som gäller för s.k. kvalificerade ideella föreningar. För en sådan förening gäller bl.a. verksamhetskravet i 7 kap. 9 § inkomstskattelagen om att föreningen i den verksamhet som bedrivs uteslutande eller så gott som uteslutande ska tillgodose vissa angivna allmännyttiga ändamål. Regeringen konstaterar även på denna punkt att den föreslagna regleringen motsvarar den skatterättsliga reglering som finns redan i dag. Det är vidare angeläget att nationerna inte hamnar i ett osäkert läge i fråga om sin skatterättsliga ställning utan även fortsättningsvis kan bedriva sin verksamhet utan årliga prövningar av den skatterättsliga statusen. En sådan ordning skulle enligt regeringens mening kunna komma att äventyra nationernas verksamhet.

Regeringen förutsätter att nationernas framtida verksamhet inte kommer att skilja sig i avgörande utsträckning från den relativt breda verksamhet som nationerna bedriver i dag. Regeringen konstaterar i sammanhanget att Regeringsrätten i RÅ 1997 ref 64 uttalat, att i avsaknad av inskränkande villkor i bestämmelsen om skattebefrielse får anses gälla att ett subjekt som omfattas av den s.k. katalogens bestämmelser är befriat från skattskyldighet för inkomst av rörelse, även i de fall då det med stöd av förarbeten kan konstateras att lagstiftaren inte räknat med att subjektet i fråga kommer att bedriva rörelse av annat slag.

Skattelättnaderna bör generellt sett inte gälla nya juridiska personer. Skulle en situation uppstå där nationer delas eller slås samman får riksdagen i särskild ordning ta ställning till deras framtida skatterättsliga status.

Regeringen föreslår att även samarbetsorgan för nationerna med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningar ansvarar för, ska omfattas av skattelättnader. Detta skiljer sig från utredningens förslag. Vid universiteten i Uppsala och Lund finns Kuratorskonventet respektive Kuratorskollegiet som för nationernas räkning samarbetar i olika frågor och bl.a. har kontakt med universiteten, studentkårerna och kommunerna. I Lund finns även Akademiska föreningen (AF) som tolv av nationerna

är huvudmän för. AF är centrum för mycket av den studiesociala verksamheten i Lund och äger genom ett dotterbolag fastigheten AF-Borgen där omfattande verksamhet anordnas. *Lagrådet* har ifrågasatt behovet av skattelättnader för nationernas samarbetsorgan och ställer sig frågande till om organisationerna ansvarar för några författningssliga uppgifter. Regeringen anser dock, med hänvisning till den föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 15 § högskolelagen att de sammanslutningar som i lagen kallas nationer har uppgiften att bistå studenter med studiesocial verksamhet (se även författningskommentaren till 4 kap. 15 §), att det är befogat att även de samarbetsorgan som ansvarar för sådana uppgifter omfattas av skattelättnaderna.

Nationernas ändamål är enligt 17 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor att främja medlemmarnas studier och vad som har sammanhang med studierna. Detta överensstämmer med kårens ändamål enligt 12 § samma förordning.

I utredningen föreslås att nationernas ändamål regleras så att det framgår att en nation ska ha som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier. Nationen ska också, enligt utredningens förslag, för respektive universitet utföra permanenta eller återkommande uppgifter av studiesocial karaktär.

Lunds universitet liksom *Akademiska föreningen* har invänt mot förslaget att en nation ska ha som huvudsakligt syfte att stödja de studenter som tillhör nationen. Enligt remissvaren bör stödet kunna omfatta alla studenter vid aktuellt universitet då nationerna verkar för alla studenter vid hela universitetet.

Regeringen instämmer i att nationernas verksamhet kan rikta sig till samtliga studenter vid lärosätet. Till exempel är nationerna mötesplatser för studenter från olika nationer och de kan bjuda in till aktiviteter som är öppna för alla studenter. En nations *huvudsakliga* syfte bör dock vara att stödja de studenter som är medlemmar i nationen och främja deras studier; det är dessa studenter som bidrar med medlemsavgifter till nationens verksamhet och det är dessa studenter som bör vara huvudsakligt fokus för nationerna. Därigenom tydliggörs vilken uppgift nationerna har och deras verksamhetsområde. Det hindrar emellertid inte nationerna från att anordna aktiviteter som välkomnar andra studenter. Det hindrar inte heller nationerna från att anordna viss verksamhet tillsammans.

Regeringen ser emellertid inte anledning att i lag reglera att nationerna för respektive universitet ska utföra permanenta eller återkommande uppgifter av studiesocial karaktär. Finner universiteten att nationerna kan bistå med studiesociala uppgifter som ankommer på universiteten, kan lärosätena och nationerna själva komma överens om hur ett sådant samarbete kan se ut.

Regeringens förslag innebär således att nationerna inte längre har någon författningsreglerad relation till universiteten. *Lagrådet* har ifrågasatt om det föreslagna skatteundantaget är godtagbart även efter ändringen av relationen till lärosätena. Regeringen anser emellertid att nationernas roll för studenterna, och därigenom för universiteten, kommer att vara så central att skattelättnaden är befogad även framöver.

När obligatoriet avskaffas, uppstår frågan vad som händer med nationernas samlade tillgångar, såsom studentbostäder, stipendiefonder och fastigheter. Studentbostäder behandlas i avsnitt 12.2.3. Vad gäller andra tillgångar kommer även dessa att i fortsättningen tillhöra nationen och kan därigenom utgöra ett starkt incitament för studenter att bli medlemmar i föreningarna.

Kuratorskonventet i Uppsala anser att även nationerna har behov av att kunna ta del av uppgifter från en högskolas studieregister enligt förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor. Genom informationen kan en nation avgöra vilka som har rätt att vara med i nationen. Regeringen instämmer i konventets synpunkt och bedömer att en bestämmelse med sådan innebörd bör införas i nyss nämnda förordning. Möjligheten att kunna ta del av uppgifter enligt förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor behandlas även i avsnitt 9.2.

11 Fakultetsföreningar

Regeringens förslag: Nuvarande skattelättnader för fakultetsföreningar ska inte längre gälla.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Av remissinstanserna har *Stockholms universitet*, *Föreningen Ekonomerna*, *Humanistiska föreningen*, *Juridiska föreningen* och *Naturvetenskapliga föreningen* lämnat synpunkter på förslaget. Samtliga poängterar betydelsen av fakultetsföreningarnas verksamhet för den studiesociala miljön vid Stockholms universitet och ifrågasätter att nationer och fakultetsföreningar behandlas på olika sätt.

Skälen för regeringens förslag: I förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor regleras medlemskap i kår, nation och annan studentförening. Med annan studentförening åsyftas de s.k. fakultetsföreningar som finns vid Stockholms universitet.

Utredningen hänvisar i frågan om fakultetsföreningarna till Studentkårsutredningen, som i sitt betänkande *För studenterna... – om studentkårer, nationer och särskilda studentföreningar* (SOU 2006:36) analyserade nationernas och fakultetsföreningarnas stadgar i samband med sitt uppdrag. Studentkårsutredningen påpekade att fakultetsföreningarna uttrycker ett friare förhållande till både universitetet och kårförordningen. Det gäller exempelvis godkännande av stadgar och ändringar av dessa samt besvär och möjlighet att överklaga beslut. Relationen till universitetet varierar, då universitetets styrelse för vissa men inte alla fakultetsföreningar har rätt att t.ex. hantera överklaganden.

Fakultetsföreningarna äger inte egna fastigheter, utan hyr i stället sina lokaler. Därmed aktualiseras inte beskattning relaterad till fastighet.

Sammantaget kan regeringen konstatera att fakultetsföreningarna, trots att de bedriver en verksamhet som liknar nationernas, inte spelar samma roll för och vid universitetet som nationerna i Uppsala och Lund gör. En viktig skillnad ligger i dessa förenings inriktning på fakulteterna och ämnesföreningarna där. Därmed är fakultetsföreningarna verksamma även på de professionella fält som studierna kan leda till. Nationerna kännetecknas däremot av att studenter möts över alla fakultets- och ämnesgränser. Vidare är fakultetsföreningarnas verksamhet inte lika starkt kopplad till de lokaler de förfogar över. Regeringen bedömer därför att det inte finns tillräckliga skäl att upprätthålla de skattelättnader som hittills har gällt för fakultetsföreningarna. Föreningarna bör i stället anpassa sig till de regler som gäller för ideella föreningar. *Lagrådet* har särskilt ifrågasatt att samma skattelättnader som gäller för nationerna inte kommer fakultetsföreningarna till del, trots att fakultetsföreningarna befinner sig i motsvarande situation som nationerna och bedriver till stora delar likartad verksamhet. Regeringen anser emellertid att nationernas och fakultetsföreningarnas roller och verksamhet skiljer sig så mycket åt att en skatterättslig skillnad är befogad.

Liksom vad som gäller för övriga universitet och högskolor föreslås Stockholms universitet få ansvar för sådana studiesociala insatser som är direkt kopplade till studenternas studiesituation (se avsnitt 12.1). Utförandet av sådana insatser kan överlåtas till studentkårer, men beträffande Stockholms universitet även till fakultetsföreningarna. Därigenom finns det möjlighet för fakultetsföreningarna att i samarbete med Stockholms universitet fortsätta att bedriva delar av den verksamhet som de i dag utför.

12 Studiesocial verksamhet

Kårnas huvudsakliga syfte kommer med den föreslagna regleringen att vara att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och studieförutsättningarna vid universitetet eller högskolan. Kårnas kärnverksamhet, för vilken de bör få statsbidrag, kommer huvudsakligen att vara inriktad på utbildningsbevakning och -utveckling, arbetsmiljöfrågor och stöd till de studentrepresentanter som kårerna utser. Kårna är emellertid inte förhindrade att därutöver, och med andra resurser, bedriva studiesocial verksamhet. Mycket av den studiesociala verksamhet som kårerna bedriver har stor betydelse för universitet och högskolor. Regeringen anser att lärosätenas ansvar för vissa av dessa uppgifter bör förtydligas.

12.1 Ansvaret för studiesociala frågor

Regeringens bedömning: Universiteten och högskolorna bör ha ett tydligt ansvar för sådana studiesociala insatser som är direkt kopplade till studenternas studiesituation.

Utredningens förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens bedömning. Utredningen har dock föreslagit att universitet och högskolor tillförs minst 30 miljoner kronor årligen för den studiesociala verksamheten.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har skilda uppfattningar om förslaget. Gemensamt är dock att den föreslagna resursförstärkningen om 30 miljoner kronor anses vara för låg. En majoritet av såväl lärosäten som studentkårer välkomnar förslaget, och särskilt studentkårerna är positiva till ett ökat och förtydligat ansvar för universitet och högskolor. Bland dem som är negativa till förslaget, bl.a. *Luleå tekniska universitet* och *Mälardalens högskola*, betonas att studenternas engagemang och kompetens måste värnas.

Majoriteten av studentkårerna påpekar att kostnaden för insatserna bör bli betydligt högre än beräknat när lärosätena får ansvaret, då uppgifterna inte längre utförs på ideell basis. Förslaget kan, enligt bl.a. *Sveriges förenade studentkårer*, leda till att studentföreträdare får sämre kunskap om studenters situation. *Chalmers tekniska högskola AB* och *Chalmers studentkår* lyfter fram att en avstämning bör göras mot lagen (1992:1528) om offentlig upphandling.

Skälen för regeringens bedömning: Universiteten och högskolorna bedriver redan i dag, ofta tillsammans med studentsammanslutningar, omfattande studiesocial verksamhet. När kårernas huvudsakliga syfte blir mer preciserat, bör också lärosätenas ansvar för studenternas studiesociala situation förtydligas.

Enligt 1 kap. 11 § högskoleförordningen (1993:100) ska högskolorna ansvara för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa.

Regeringen anser att det inom ytterligare några andra områden finns en så tydlig koppling mellan studierna och den studiesociala verksamheten att lärosätenas ansvar för detta bör preciseras. Dessa områden är de följande.

Information och råd avseende vissa frågor. Studentsammanslutningar bistår ofta studenter med information och råd i frågor som t.ex. rör studiestöd, socialförsäkringar och arbetslöshetsunderstöd. Det handlar många gånger om komplexa system där studenterna utgör en särskild grupp då de inte är arbetstagare. Det är därför viktigt att den hjälp som studentsammanslutningarna i dag bistår studenterna med inte upphör, utan att lärosätena tar ansvar för att studenterna även fortsättningsvis ska kunna få efterfrågad information.

Många kårer erbjuder dessutom studenterna stöd i högskolejuridiska frågor, framför allt genom upplysningar och råd. Eftersom dessa ärenden ofta rör ett lärosätes handlande i ett enskilt fall är det däremot mindre lämpligt att lärosätet står för denna typ av hjälp.

Mottagningsverksamhet. Mottagningen av nya, såväl svenska som utländska studenter till universitet och högskolor sker i dag i stor utsträckning i studentsammanslutningarnas regi. När kårernas centrala uppgift blir utbildningsbevakande, är det viktigt att lärosätena tar på sig huvudansvaret för mottagningsverksamheten. Studentbostadsfrågans framtida behandling berörs i avsnitt 12.2.3, där regeringen framför att

lärosäten, studentorganisationer och kommuner bör ta ett gemensamt ansvar för hur studenternas bostadssituation ska lösas.

Arbetslivskontakter. Att redan under studietiden etablera kontakter med arbetslivet är angeläget i syfte att underlätta övergången från studier till arbetsliv. Även för utbildningens innehåll och utveckling är kontakter med arbetsmarknaden väsentliga. I dag avsätter såväl studentsammanslutningar som lärosäten resurser för detta till exempelvis arbetsmarknadsdagar. Regeringen anser att det är naturligt att universitet och högskolor tar ett ansvar för denna typ av verksamhet.

Genom att lärosätenas ansvar för verksamheten inom ovannämnda områden förtydligas blir det för såväl studenter som universitet och högskolor lättare att utläsa vad som förväntas av lärosätena. Det utesluter emellertid inte att universitet och högskolor på olika sätt kan involvera studentsammanslutningarna i arbetet. Om lärosätena beslutar att köpa tjänster av studentkårerna eller nationerna, måste naturligtvis lagen (2007:1091) om offentlig upphandling efterföljas i den mån lagen är tillämplig.

12.2 Andra studiesociala aspekter

12.2.1 Kontaktskapande verksamhet

Obligatorieutredningen har föreslagit att universitet och högskolor bör ta ansvar för studiemiljön i stort och för de lokalmässiga förutsättningarna för studentkårers m.fl. kontaktskapande. Remissinstanserna har i stor utsträckning instämt i utredarens förslag. *Göteborgs universitet* anser dock att subventionerad klubb- och festverksamhet bör kunna anses snedvrida konkurrensförhållandena i relation till kommersiella näringsidkare. Ett alltför ensidigt ansvar som åvilar högskolorna ifrågasätts av *Högskolan i Gävle*.

Regeringen anser att ansvaret för att anordna viss kontaktskapande verksamhet i första hand bör ligga på studenterna och studentsammanslutningarna. Studiemiljön i stort påverkas dock av om det finns platser där studenterna kan träffas och umgås vilket leder till att även lärosätena har anledning att ta ett ansvar för möjligheterna till kontaktskapande verksamhet. Vidare är det en förutsättning för fungerande studentinflytande att engagerade personer kan rekryteras till uppdragen som studentrepresentanter. Genom kontaktskapande verksamhet kan intresserade studenter träffa representanter för studentsammanslutningarna och stimuleras att engagera sig i arbetet. Det bör därför finnas skäl för universitet och högskolor att underlätta detta genom att ställa lokaler till förfogande på villkor som studentkårerna kan tillmötesgå. Av 1 kap. 13 § högskoleförordningen (1993:100) framgår också att en högskola som huvudregel är skyldig att låta en demokratiskt uppbyggd förening för studenter vid högskolan använda undervisningslokalerna vid en sammankomst som föreningen anordnar för sina medlemmar, om sammankomsten hålls för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av konstnärligt verk.

Enligt Obligatorieutredningens förslag bör en studentsammanslutning som bedömer att den inte kan behålla nuvarande samlingslokaler, ta upp diskussioner med respektive universitet eller högskola om insatser från lärosätets sida.

Majoriteten av universitet och högskolor är tveksamma till förslaget på ekonomiska grunder. Studentkåren är mer positiva men ser, som bl.a. *Sveriges förenade studentkårer* framför, risken för ett än starkare beroendeförhållande till lärosätena till följd av hyresförhandlingar med dem. *Gefle studentkår* och *Studentkåren i Skövde* anför att även kommunerna bör ta ett ansvar för kårhus. *Göteborgs Förenade Studentkårer* framför att studentkåren inte kommer att ha råd att betala marknadsmissiga hyror. *Medicinska studentkåren* och *Studentkåren Högskolan i Kalmar* poängterar att treåriga cykler för studentkåren även inverkar på kårens hyresavtal.

Nationerna och några av studentkåren äger direkt eller indirekt de fastigheter där sammanslutningarnas verksamhet arrangeras. Många av kåren och fakultetsföreningarna hyr sina samlingslokaler, i vissa fall av kommunerna. I vilken utsträckning studentsammanslutningarna kommer att kunna behålla sina nuvarande lokaler kommer att påverkas av medlemsantalet och medlemsavgifternas storlek.

I de fall sammanslutningarna framöver bedömer att de inte har ekonomiska möjligheter att bära kostnaderna för nuvarande lokaler, kan det bli fråga om att omförhandla hyreskontrakt för att anpassa förhyringen till en ny ekonomisk situation eller söka nya lokaler. Studentsammanslutningarna kan också ta upp en diskussion med respektive lärosäte om stöd till samlingslokaler.

Regeringen anser att universiteten och högskolorna ur ett samlat högskoleperspektiv får bedöma behovet av att tillhandahålla samlingslokaler för studenterna. Lärosätena får då se till såväl kårens behov att bedriva sin verksamhet i nuvarande lokaler och i förlängningen förutsättningarna för en välfungerande studentmedverkan, som till andra studentföreningars behov av lokaler.

12.2.3 Studentbostäder

Obligatorieutredningen föreslår såväl att universitet och högskolor bör ha rätt att förhyra bostadslägenheter och hyra ut dem till studenter som att den framtida ansvarfördelningen mellan studentsammanslutningar, lärosäten och kommuner bör tas upp i diskussioner mellan dessa, på de orter där huvuddelen av studentbostadsbeståndet direkt eller indirekt disponeras av studentsammanslutningar.

En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker Obligatorieutredningens förslag. De som är negativa, t.ex. *Karlstads universitet* och *Blekinge tekniska högskola*, betonar att ansvaret för bostäder framför allt ligger på kommunerna. *Göteborgs Förenade Studentkårer* påpekar det positiva i att studenter har inflytande över sin boendesituation. *Sveriges förenade studentkårer* motsätter sig en

situation där medlemskap i en kår i praktiken blir tvingande för den som vill öka chanserna att få bostad.

I Lund och Stockholm kontrollerar studentsammanslutningar de juridiska personer som svarar för huvuddelen av studentbostäderna. I Uppsala och Lund har nationerna en viktig roll på studentbostadsmarknaden. På övriga orter ägs studentbostadsfastigheterna huvudsakligen av kommuner och privata aktörer.

I princip är studentbostadsverksamheten självförsörjande vilket innebär att ägarstrukturen inte behöver påverkas av en förändrad ekonomisk situation för studentsammanslutningarna. Däremot påverkas basen för vilka studentbostäderna kan hyras ut till. Normalt hyrs bostäderna ut till de berörda sammanslutningarnas medlemmar. Detta regleras i stadgar eller bolagsordningar och påverkas bara genom beslut av respektive juridisk person. Samtidigt är det för kommuner och lärosäten viktigt att värna om att även den som framdeles väljer att inte vara medlem i kår eller nation har tillgång till lämplig bostad. Kommuner liksom universitet och högskolor bör, på de orter där studentbostadsbeståndet i stor utsträckning kontrolleras av studentsammanslutningar, föra diskussioner kring hur studenternas tillgång till lämpliga bostäder kan tryggas.

12.2.4 Möjlighet till ekonomiskt stöd

Obligatorieutredningen har förslagit att ett undantag från kapitalförsörjningsförordningens (1996:1188) bestämmelser bör införas i syfte att ge universitet och högskolor möjlighet att ekonomiskt stödja studentkårer och nationer.

Det absoluta flertalet remissinstanser ställer sig principiellt positiva till att möjligheten för ett lärosäte att ekonomiskt kunna stödja en studentsammanslutning. *SUHF* påpekar att organisationen inte ser någon möjlighet att inom befintliga resurser acceptera ett uppdrag att avsätta resurser för studentmedverkan. Flera studentkårer, däribland *Studentkåren Malmö*, *Umeå naturvetar- och teknologkår* och *Uppsala studentkår* ser risker för kårernas oberoende i förslaget. *Göteborgs universitets studentkårer*, *Lunds Naturvetarkår* och *Lunds Socialhögskolas Studentkår* menar att stöd även ska kunna ges till samarbetsorgan eller andra organ kopplade till kårerna.

Kapitalförsörjningsförordningen (1996:1188) reglerar statens finansiering av investeringar samt disposition av försäljningsinkomster. Bestämmelserna hindrar inte en myndighet att ekonomiskt stödja ett externt organ, varför någon ändring i kapitalförsörjningsförordningen inte är påkallad.

Regeringen anser att universitet och högskolor bör ha möjligheten att finansiellt stödja studentsammanslutningar i syfte att utveckla studiemiljön och utbildningarnas kvalitet. Regeringen beskriver i avsnitt 9.4 att universitet och högskolor ska kunna ge studentkårer ekonomiskt stöd utöver det statsbidrag som fastställs av regeringen. Vidare anför regeringen i avsnitt 12.1 att universitet och högskolor bör kunna involvera studentsammanslutningarna i sitt studiesociala arbete. Universitet och högskolor bör även ha möjlighet att stödja den kontaktskapande verksamheten genom bistånd till samlingslokaler och

liknande (se avsnitt 12.2). Ovannämnda stöd måste dock rymmas inom lärosätenas anslag. Universitet och högskolor måste därför i varje enskilt fall avgöra om ekonomiskt bistånd till en studentsammanslutning överensstämmer med anslaget syfte.

13 Ikraftträdande

Förändringarna i högskolelagen, fastighetstaxeringslagen och inkomstskattelagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

14 Konsekvensbeskrivning

Regeringens förslag och bedömningar innebär konsekvenser huvudsakligen för existerande studentkårer, nationer och fakultetsföreningar samt för universitet och högskolor. Förslaget om statsbidrag till sammanslutningar som får ställning som studentkår innebär också ekonomiska konsekvenser för staten. Förslagen bedöms inte ha några effekter av betydelse för företagens administrativa börda. Regleringen bedöms inte heller få negativa effekter för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga och villkor i övrigt. I fråga om sådan verksamhet som studentsammanslutningar i dag bedriver, exempelvis bostadsuthyrning på högskoleorten, bedöms förslagen inte strida mot de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU. Förslagen har inga miljökonsekvenser.

14.1 Konsekvenser för staten

Regeringen bedömer att studentkårerna genom universitet och högskolor bör ges ett bidrag om 20 miljoner kronor för 2010 och 30 miljoner kronor årligen för 2011 och framåt. Medel för detta ändamål finns beräknat för 2010 och 2011 under anslaget 2:56 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:UbU1, rskr. 2008/09:131).

Förslagen avseende skattelagstiftningen innebär ingen påverkan på statens inkomster, eftersom regeringen föreslår att de nuvarande skatteundantagen behålls i sak förutom på en punkt. Nuvarande skattelättnader för studentkårer och nationer behålls medan de fakultetsföreningar som finns vid Stockholms universitet måste bedömas uppfylla kraven för kvalificerade ideella föreningar för att behålla sina skattelättnader. Förslagen och bedömningarna innebär inte i sig att några nya studentkårer kommer att uppstå. Möjligheten att starta nya studentkårer finns redan i dag.

I samband med avvecklingen av kårobligatoriet kan många frågor av juridisk, organisatorisk och ekonomisk art uppstå för studentsammanslutningarna. Inte minst för kårer med få och enbart ideellt arbetande

funktionärer kan omställningen vara svår att hantera. Regeringen instämmer därför med utredningens förslag att den förestående reformprocessen behöver underlättas genom inrättandet av en tillfällig funktion för råd och stöd till studentsammanslutningarna i frågor av ekonomisk, organisatorisk och juridisk natur. I budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:UbU1, rskr. 2008/09:131) under anslaget 2:56 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. finns medel för regeringens disposition. Regeringen avser att använda delar av dessa medel för att inrätta en sådan funktion under 2009–2010.

14.2 Konsekvenser för universitet och högskolor

Regeringen gör i propositionen bedömningen att universitet och högskolor behöver ta ett större ansvar för vissa studiesociala frågor. Obligatorieutredningen uppskattade att lärosätena sammantaget behövde tillföras 30 miljoner kronor för att utföra denna uppgift. Den summa som med utredningens förslag skulle komma att fördelas på respektive lärosäte är emellertid relativt låg. Regeringen bedömer att den kostnaden kan rymmas inom ramen för lärosätenas befintliga anslag.

Skulle det inom ett verksamhetsområde inte finnas någon studentkår, ska lärosätet anordna direkta eller indirekta val av studentrepresentanter. Kostnaden för genomförandet av sådana val bör kunna belasta det bidrag som staten beräknat till studentkåren vid respektive lärosäte.

Lärosätenas möjlighet att stödja studentsammanslutningarnas verksamhet, genom exempelvis stöd till kårhus, belastar naturligtvis universitetens och högskolornas anslag i de delar lärosätena väljer att gå in med finansiellt stöd. Det är emellertid svårt att på nationell nivå och på förhand avgöra omfattningen av detta stöd. Studenternas möjlighet till medverkan i och inflytande över universitets och högskolors arbete är av betydelse för lärosätenas utvecklingsarbete och i förlängningen utbildningens kvalitet. Studentkårernas arbete syftar till att ge goda förutsättningar för studenternas insatser. Regeringen ser därmed inte något motsatsförhållande mellan att ett lärosäte satsar på utbildning och forskning och att lärosätet bidrar med stöd till studentsammanslutningar, även om sådant stöd belastar ett lärosätes anslag för utbildning och forskning, under förutsättning att stödet rymms inom anslagets ändamål.

14.3 Konsekvenser för studentsammanslutningarna

När medlemskapet i studentkårer och nationer inte längre är obligatoriskt kommer organisationernas möjlighet att bedriva verksamhet att vara beroende av i hur stor utsträckning kåren eller nationen kan rekrytera medlemmar. Kårernas framgångar kommer i detta avseende sannolikt att variera och det är svårt att på nationell nivå uppskatta hur stor andel av studenterna som kommer välja att vara med i en studentkår eller nation när medlemskapet inte är obligatoriskt.

Det bidrag som regeringen föreslår till studentkårerna kommer att underlätta ett fungerande studentinflytande. Bidraget föreslås även ges till enskilda utbildningsanordnare för deras arbete för stärkt kvalitet och

studentinflytande och i förekommande fall förmedlas till de studentkårer som finns vid de enskilda utbildningsanordnarna.

För nationerna innebär sannolikt obligatoriets avskaffande minskade medlemsintäkter. Genom att skattelättnaderna behålls påverkas inte nationernas ekonomi i alltför stor utsträckning. Om fakultetsföreningarna kan anpassa sig till de villkor som gäller för kvalificerade ideella föreningar, bör inte heller deras ekonomiska förutsättningar påverkas.

I övrigt får studentsammanslutningarna söka alternativa finansieringskällor samt anpassa verksamheten till de förutsättningar som kommer att gälla.

15 Författningskommentar

15.1 Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

4 kap. 8 §

I paragrafen anges vilka sammanslutningar som av högskolan ska få ställning som studentkår. Bestämmelser om detta finns för närvarande i 2 § första stycket förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. Med ställningen som studentkår följer enligt 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) samt 7 kap. 16 § och 21 § tredje stycket inkomstskattelagen (1999:1229) viss skattefrihet.

Av paragrafen framgår att en högskola på ansökan ska besluta att en sammanslutning av studenter vid högskolan får ställning som studentkår för en viss tid, om sammanslutningen uppfyller de krav som ställs i 9–14 §§. Lagen innehåller således samtliga krav som ställs för att en sammanslutning ska kunna få ställning som studentkår. Det är endast sammanslutningar av studenter som kan ges sådan ställning. Termen *student* definieras inte i högskolelagen. I 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100) anges dock att i förordningen avses med *student* den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning och med *doktorand* en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå. Att det är en sammanslutning av just studenter som kan ges ställning som studentkår hindrar inte att en kår har stödmedlemmar. Dessa har emellertid inte rösträtt, vilket följer av 4 kap. 12 § andra stycket, och ska inte heller räknas med vid bedömningen av om sammanslutningen kan representera studenterna inom verksamhetsområdet. En studentkår kan inte omfatta studenter vid flera lärosäten. Det är den högskola där studenterna i sammanslutningen bedriver sin högskoleutbildning som ska pröva ansökan. Sammanslutningar av studenter som inte har fått ställning som studentkår bör inte benämnas studentkårer. En sammanslutning ska ges ställning som studentkår för en viss, angiven tid.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.2 och 9.3. Den har i huvudsak utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

4 kap. 9 §

I paragrafen anges vilket syfte en studentkår ska ha. Bestämmelser om detta finns för närvarande i 12 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor.

En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan. I angivandet av studentkårens huvudsakliga syfte ligger att kårerna inte endast ska bevaka utan även aktivt medverka i utvecklingen av utbildningen och studieförutsättningarna, för att förbättra utbildningen och utveckla högskolan. Det innebär att kårens syfte inte bara ska omfatta frågor som har direkt med utbildningen att göra utan även frågor om förutsättningarna för studier vid högskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.2.1 och har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

4 kap. 10 §

Paragrafen anger den övre och den undre gränsen för en studentkårs verksamhetsområde. Verksamhetsområdet för en studentkår får inte täcka mer än en högskola och ska sammanfalla med minst en organisatorisk eller geografiskt avgränsad del av högskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.2.2 och har i huvudsak utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

4 kap. 11 §

Paragrafen anger att en studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd och kunna representera studenterna inom kårens verksamhetsområde. En bestämmelse om att en studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd finns för närvarande i 13 § första stycket förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor.

Att en studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd innebär att medlemmarna ska ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet och vara valbara som ledamöter till detta organ. Vidare ska stadgarna ha visst innehåll som garanterar medlemmarna insyn och kontroll i verksamheten. Vilket innehåll stadgarna ska ha anges i 4 kap. 13 § andra stycket högskolelagen. Stadgarna bör vara utformade i demokratisk anda och i enlighet med god föreningspraxis. Även det faktiska arbetssättet i studentkåren bör präglas av demokrati. Verksamheten bör inte strida mot demokratins idéer. Exempelvis bör jämställdhet eftersträvas i organisationen. En studentkår ska vara uppbyggd av studenter för studenter. Eventuella stödmedlemmar kan bidra ekonomiskt till verksamheten men ska i enlighet med 4 kap. 12 § andra stycket inte ha rösträtt och ska inte heller beaktas vid bedömningen av om kåren kan representera studenterna. Den demokratiska uppbyggnaden av studentkåren avser således studenterna, medan eventuella stödmedlemmar står utanför den demokratiska processen i studentkåren.

Studentkåren ska kunna representera studenterna inom kårens verksamhetsområde. Det är högskolan som avgör om en student-sammanslutning kan representera studenterna. Om det inom samma verksamhetsområde finns fler än en studentsammanslutning och dessa konkurrerar om att få ställning som studentkår, bör den sammanslutning som har den bästa förankringen bland studenterna inom verksamhetsområdet, genom störst andel medlemmar inom området, anses vara den som bäst representerar studenterna. Av högskolans beslut om att en sammanslutning får ställning som studentkår behöver det framgå för vilken del av sammanslutningens verksamhetsområde som kåren ansetts kunna representera studenterna och alltså i egenskap av kår gör detta. Om endast en sammanslutning inom verksamhetsområdet ansöker om att få ställning som studentkår, får frågan om huruvida sammanslutningen kan representera studenterna bedömas i det enskilda fallet. Endast om medlemsandelen är mycket låg bör sammanslutningen fränkännas möjlighet att representera studenterna.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.2.5.

4 kap. 12 §

I paragrafen anges vem som ska ha rätt att vara medlem i en studentkår och vem som ska ha rösträtt.

I *första stycket* anges att alla studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att vara medlemmar i kåren, om de uppfyller de krav som ställs för medlemskap i en sådan sammanslutning som avses i 8 §. Självklart ska de krav som ställs för medlemskap inte strida mot demokratins grundläggande principer eller ha diskriminerande innebörd. Studenter som t.ex. underlåter att betala skälig medlemsavgift bör dock kunna nekas medlemskap. I praktiken förutsätts att alla studenter, som betalar sin medlemsavgift, också kan bli medlemmar. Som anförts ovan i kommentaren till 8 § definieras *student* i högskoleförordningens bestämmelser som den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning.

I *andra stycket* anges att den student som är medlem i studentkåren ska ha rösträtt vid val till studentkårens högsta beslutande organ. De stödmedlemmar som kan finnas har alltså inte rösträtt vid sådana val.

Paragrafen behandlas i avsnitten 9.2.3 och 9.2.4. Den har utformats i enlighet med *Lagrådets* synpunkter.

4 kap. 13 §

I paragrafen anges att det för en sammanslutning som avses i 8 § ska finnas stadgar med visst innehåll och en styrelse. Bestämmelser om detta finns för närvarande i 14 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor.

I *första stycket* anges att det för en studentkår ska finnas stadgar och en styrelse samt att stadgarna ska ha antagits av sammanslutningens medlemmar. Kravet att det ska finnas stadgar och en styrelse är allmänna krav på en ideell förening. Det är sammanslutningens högsta beslutande

organ som antar stadgar och utser styrelse. Att stadgarna ska ha antagits av sammanslutningens medlemmar innebär att sammanslutningen förutsätts anta stadgarna, innan den får ställning som studentkår och inte behöver anta stadgarna på nytt efter att sådan ställning har erhållits.

I *andra stycket* finns en uppräkningslista av vad en sammanslutnings stadgar ska innehålla för att sammanslutningen ska kunna få ställning som studentkår. Sammanslutningens ändamål och verksamhetsområde ska anges och ska överensstämma med bestämmelserna om syfte och verksamhetsområde i 9 och 10 §§.

Det högsta beslutande organet och hur det utses ska anges. Om samtliga studenter som är medlemmar ingår i det högsta beslutande organet, behöver det dock givetvis inte anges hur detta organ utses.

Hur beslut fattas och ges till känna ska regleras i stadgarna. Syftet med detta är att säkerställa medlemmarnas möjlighet till insyn och kontroll. Bestämmelsen omfattar regler om kvalificerad majoritet i vissa frågor och hur och inom vilken tid beslut ska anslås eller på annat sätt meddelas.

I stadgarna ska det även anges hur inträde i och utträde ur sammanslutningen sker. Bestämmelsen omfattar bl.a. frågan hur en begäran om utträde ska göras.

Stadgarna ska ange hur ansvarsfrihet för styrelsen beviljas. Bestämmelsen behövs för att säkra medlemmarnas kontrollmöjlighet.

I stadgarna ska det också anges hur dessa ändras och hur sammanslutningen upplöses.

Paragrafen har givits sin utformning i enlighet med *Lagrådets* förslag.

4 kap. 14 §

I paragrafen finns det bestämmelser om studentkårens medlemsregister samt redovisning av verksamhet och medlemsantal till högskolan.

Enligt *första stycket* ska en studentkår föra ett register över sina medlemmar. Medlemsregistret är grunden för kontrollen av om sammanslutningen kan representera studenterna inom verksamhetsområdet, vilket enligt 11 § är en förutsättning för att sammanslutningen ska få ställning som kår. Det behöver därför framgå av registret vilka medlemmar som är studenter.

Av *andra stycket* följer att studentkåren årligen till högskolan ska redovisa sin verksamhet och hur många studenter som är medlemmar. Eventuella stödmedlemmar behöver inte redovisas till högskolan. Redovisningen till högskolan har, förutom betydelsen att ligga till grund för bedömningen av om sammanslutningen kan representera studenterna inom verksamhetsområdet, till syfte att högskolan ska kunna kontrollera att kårens verksamhet stämmer överens med det syfte som har angivits i stadgarna och att statliga bidrag används till avsedd verksamhet.

Enligt *tredje stycket* ska studentkåren på begäran tillhandahålla högskolan sitt medlemsregister. Högskolan har härigenom möjlighet att kontrollera de uppgifter som kåren har lämnat. Stycket har införts i lagen på *Lagrådets* inrådan.

Paragrafen reglerar vilka sammanslutningar som har ställning som nation. I likhet med vad som gäller för studentkårer är enligt 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) och 7 kap. 16 § och 21 § tredje stycket inkomstskattelagen (1999:1229) viss skattefrihet kopplad till ställningen som nation.

Ställning som nation har enligt paragrafen en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före den 1 juli 2010, som då bedrev studiesocial verksamhet, som har visst syfte och som bistår studenter med studiesocial verksamhet.

Enligt *första punkten* krävs att nationen var en sådan nation som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före denna bestämmelses ikraftträdande och som då bedrev studiesocial verksamhet. Dessa nationer är för närvarande i Uppsala Gotlands nation, Gästrik-Hälsinge nation, Göteborgs nation, Kalmar nation, Norrlands nation, Smålands nation, Stockholms nation, Södermanlands-Nerikes nation, Uplands nation, Värmlands nation, Västgöta nation, Västmanlands-Dala nation och Östgöta nation, samt i Lund Blekingska nationen, Göteborgs nation, Hallands nation, Helsingkrona nation, Kalmar nation, Kristianstads nation, Lunds nation, Malmö nation, Smålands nation, Sydsvenska nationen, Wermlands nation, Västgöta nation och Östgöta nation. Skånelandens nation i Uppsala är en sådan nation som omfattas av det första ledet i punkten, dvs. som studenter var skyldiga att tillhöra, men eftersom Skånelandens nation inte bedriver någon verksamhet kommer den inte att omfattas av paragrafen.

Avsikten är att inga andra sammanslutningar än de som funnits och bedrivit verksamhet när medlemskap varit obligatoriskt ska få ställning som nation.

För ställning som nation krävs utöver vad som följer av första punkten, enligt *andra punkten* att endast den som har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier kan få ställning som nation. I studiesocial verksamhet innefattas både verksamhet med anknytning till studie-situationen, dvs. insatser för fysisk och psykisk hälsa, råd och stöd, mottagningsverksamhet och arbetslivskontakter, och rent kontaktskapande verksamhet som t.ex. kulturell verksamhet samt fest-, restaurang- och pubverksamhet. Om någon av de uppräknade nationerna skulle ändra sitt syfte till att ägna sig huvudsakligen åt annan verksamhet än den studiesociala, har den inte längre ställning som nation i lagens mening och omfattas då inte av de skattelättnader som följer med denna ställning.

Utöver vad som krävs enligt första och andra punkterna ska enligt *tredje punkten* en nation, för att ha sådan ställning, bistå studenter med studiesocial verksamhet. Det räcker alltså inte att syftet är att göra detta utan det krävs att nationen också rent faktiskt bistår studenter med sådan verksamhet.

Lagrådet har förordat att paragrafen utgår och att den reglering av nationerna som behövs av beskattningsskäl tas in i berörda skatte- och

taxeringslagar. Lagrådet har till stöd för sin ståndpunkt anfört att nationerna saknar författningsmässig roll i högskolesystemet och att avsikten med bestämmelsen bara förefaller vara att lagtekniskt komplettera de regler för nationerna som föreslås i fastighetstaxeringslagen och inkomstskattelagen. Enligt Lagrådets mening kan den valda tekniken ge det felaktiga intrycket att det, bortsett från skatte-sammanhangen, ställs särskilda krav på en nation.

Regeringen anser dock för sin del att paragrafen, förutom att lagtekniskt komplettera de regler för nationerna som föreslås i fastighetstaxeringslagen och inkomstskattelagen, klargör att de sammanslutningar som i lagen benämns nationer har uppgiften att bistå studenter med studiesocial verksamhet. Nationerna har spelat och förväntas även framdeles spela en viktig studiesocial roll. Det är därför naturligt att bestämmelsen om vad som ska förstås med nation återfinns i högskolelagen.

15.2 Förslag till ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

3 kap. 4 §

I paragrafen slås fast att byggnad samt tomtmark och mark som hör till byggnaden samt markanläggning som hör till fastigheten undantas från skatte- och avgiftsplikt om fastigheten ägs av vissa uppräknade institutioner och till övervägande del används i deras verksamhet såsom sådana.

I *fjärde punkten* anges, genom hänvisning till 7 kap. 16 § inkomstskattelagen, studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 kap. 8 § högskolelagen (1992:1434), nationer vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som avses i 4 kap. 15 § högskolelagen samt samarbetsorgan för sådana studentkårer eller nationer med ändamål att sköta de uppgifter som studentkårerna eller nationerna enligt högskolelagen eller föreskrift meddelad med stöd av högskolelagen ansvarar för. Med studentkår avses en sådan sammanslutning av studenter vid en högskola som enligt 4 kap. 8 § högskolelagen av högskolan efter ansökan har fått ställning som studentkår. Med nation avses ett organ som enligt 4 kap. 15 § högskolelagen har ställning som nation, vilket innebär att de krav som ovan kommenterats under den angivna paragrafen ska vara uppfyllda. Även samarbetsorgan för kårer eller nationer som har till ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt högskolelagen eller föreskrift meddelad med stöd av högskolelagen ansvarar för omfattas av skattelättnaden.

Studentkårer och nationer omfattas sedan tidigare av skattelättnaden. Även fakultetsföreningar har tidigare haft denna skatterättsliga ställning men kommer enligt förslaget inte längre att omfattas.

Paragrafen behandlas i avsnitten 9.5, 10 och 11. Den har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

7 kap. 16 §

I paragrafen anges vilka juridiska personer som är skattskyldiga bara för inkomst på grund av innehav av fastigheter.

Den sakliga ändring som görs i paragrafen är densamma som i 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152), som kommenterats ovan.

I 7 kap. 21 § tredje stycket inkomstskattelagen anges vilka subjekt som undantas från skattskyldighet för inkomst av fastighet och i vilken utsträckning ett sådant undantag gäller. Genom hänvisning till 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen omfattas studentkårer och nationer samt deras samarbetsorgan även av undantaget från skattskyldighet för inkomst av fastighet i den utsträckning fastigheten används för ändamål som anges i den paragrafen.

Som ovan har redovisats i kommentaren till 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen är studentkårer och nationer samt deras samarbetsorgan under vissa förutsättningar undantagna från skatte- och avgiftsplikt för fastighet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 juli 2010 och att äldre bestämmelser gäller för inkomster som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

Av *andra punkten* framgår att vid tillämpning av 7 kap. 21 § ska bedömningen av om undantag från skattskyldighet föreligger göras med utgångspunkt i 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) i dess lydelse efter den 30 juni 2010 i fråga om inkomster som hänför sig till tid efter den 30 juni 2010. Det innebär att sammanslutningar som vid obligatoriets avskaffande mister sitt tidigare undantag från skattskyldighet är undantagna från skattskyldighet enligt 7 kap. 21 § tredje stycket för inkomster som hänför sig till tid till och med den 30 juni 2010 men inte för inkomster som hänför sig till tid därefter.

Sammanfattning av betänkandet Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas (SOU 2008:11)

Uppdraget

Utredningens uppgift har varit att föreslå hur en avveckling av kår- och nationsobligatoriet kan genomföras. Uppdraget har därutöver innefattat att föreslå nödvändiga åtgärder för att säkerställa och helst stärka studentinflytandet och den studiesociala verksamheten vid högskolorna (med begreppet avses även universitet). Vidare har utredningen haft i uppdrag att kartlägga de ekonomiska konsekvenserna för berörda aktörer.

Studentsammanslutningarna i dag

Alla som studerar vid en statlig högskola är skyldiga att vara medlemmar i en studentkår, vid Uppsala och Lunds universitet också i en nation och vid Stockholms universitet också i en fakultetsförening. Till dessa sammanslutningar erlägger studenterna medlemsavgifter, som respektive sammanslutning beslutar. Även doktorander innefattas i begreppet student.

Studenterna vid en högskola har rätt att vara representerade i beslutande och beredande organ inom högskolan. Det är studentkårerna som utser dessa representanter.

För att en sammanslutning ska få rätt att utse studentrepresentanter måste högskolans styrelse ha godkänt sammanslutningen som studentkår och i samband därmed fastställt stadgarna i vissa delar.

Alla obligatoriska studentsammanslutningar är undantagna från skatteplikt. Detta är motiverat av obligatoriet och sammanslutningarnas offentlighetsliga karaktär.

Utredningens förslag

Utredningen delar in studentsammanslutningarnas verksamhet i studentmedverkan och studiesocial verksamhet. Den senare delas in i verksamhet med anknytning till studiesituationen och kontaktskapande verksamhet. Med studentmedverkan avses uppgifterna att svara för studentrepresentationen i högskolornas beslutande och beredande organ och att ta aktiv del i högskolans utveckling. Med studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen avses insatser för fysisk och psykisk hälsa, råd och stöd i frågor inom det sociala området, mottagningsverksamhet innefattande förmedling av bostäder samt arbetslivskontakter. Med kontaktskapande verksamhet avses fest-, café- och föreningsverksamhet och annat som ger studenter möjlighet att träffas och knyta kontakter.

Vem ska utse studentrepresentanter?

Studentkårer ska även fortsättningsvis ha rätt att utse studentrepresentanter i högskolornas organ. De representanter som utses har att se till alla studenters intressen, inte bara kårmedlemmarnas. Finns det mer än en studentkår vid en högskola, får kårerna komma överens om hur studentrepresentanterna ska utses. Om kårerna inte kommer överens, får högskolans styrelse besluta hur representanterna ska utses.

Om det inte finns någon studentkår, ska studentrepresentanter utses av en församling till vilken val anordnas av högskolan.

Vilka krav ska en studentkår uppfylla?

En studentkår ska uppfylla följande krav.

- Det ska vara en sammanslutning av studenter vid en högskola som har som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och studieförutsättningarna vid högskolan.
- En studentkårs verksamhet ska täcka antingen en högskola i dess helhet eller en del av högskolans verksamhet som är förlagd till en viss ort eller ansvarsområdet för en eller flera fakultetsnämnder (motsvarande) eller utbildningen på forskarnivå. En befintlig studentkår med ett smalare verksamhetsområde bör dock övergångsvis kunna få ställning som studentkår.
- Samtliga studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att bli medlemmar.
- Alla medlemmar i en studentkår ska ha rösträtt vid val till det högsta beslutande organet och medlemmarna ska genom bestämmelser i stadgarna garanteras insyn och kontrollmöjligheter.
- En studentkår ska vara representativ för studenterna inom kårens verksamhetsområde. Utredningen är inte beredd att precisera kravet på representativitet i termer av en viss medlemsandel utan anser att representativiteten måste bedömas i varje enskilt fall. Om det finns flera sammanslutningar som uppfyller de stadgemässiga kraven, måste bedömas vilken som har den bästa förankringen bland berörda studenter.

Hur får en sammanslutning ställning som studentkår?

Det är en högskolas styrelse som ska besluta om att ge en studentsammanslutning ställning som studentkår. Ett sådant beslut ska normalt gälla för tre år. Beslutet ska kunna överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

En studentkår ska vara skyldig att till högskolan redovisa sin verksamhet och sitt medlemstal.

Statsbidrag och beskattning

Studentkårernas verksamhet avseende studentmedverkan i högskolornas organ ska stödjas med statsbidrag. Ett lägsta bidragsbelopp per helårsstudent ska fastställas på nationell nivå och fördelas av

högskolorna på basis av antalet studenter inom respektive studentkårs verksamhetsområde.

Prop. 2008/09:154
Bilaga 1

De skattelättnader som finns för studentkårer ska behållas.

Nationer

Befintliga nationer som bedriver studiesocial verksamhet ska få sitt förhållande till respektive universitet formaliserat genom en föreskrift att nationerna ska utföra permanenta eller återkommande uppgifter av studiesocial karaktär för universitetet. En nation som uppfyller dessa krav ska få behålla nuvarande skattelättnader.

Fakultetsföreningar

Nuvarande skattelättnader för fakultetsföreningarna upphör att gälla.

Studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen

Högskolorna ska ansvara för studiesociala insatser som stöder studenterna i deras studiesituation. En högskola ska kunna träffa överenskommelse med en studentsammanslutning om att denna ska fullgöra sådana uppgifter mot ersättning.

Kontaktskapande verksamhet

Högskolorna ska ha ett ansvar för studiemiljön i stort och därmed för de lokalmässiga förutsättningarna för studentkårers m.fl. kontaktskapande verksamhet. Det innebär att det ska finnas t.ex. restauranger, kaféer, andra mötesplatser för studenter och lokaler för olika slags studentföreningars verksamhet.

En studentsammanslutning som inte bedömer sig kunna behålla nuvarande kårhus eller motsvarande samlingslokaler bör ta upp diskussioner med respektive högskola om insatser från högskolans sida.

Studentbostäder

På de orter där huvuddelen av studentbostadsbeståndet direkt eller indirekt disponeras av studentsammanslutningar bör diskussioner om den framtida ansvarsfördelningen tas upp mellan dessa, högskolorna och kommunerna.

Högskolorna ska få rätt att förhyra bostadslägenheter och hyra ut dem till studenter.

Stöd från högskolorna

Högskolorna ska få möjlighet att med sina anslag stödja studentkårer och nationer.

Författningsändringar som utredningens förslag medför

- Bestämmelsen i högskolelagen om att regeringen har rätt att besluta om obligatoriskt medlemskap i en studentsammanslutning upphävs. I ett nytt kapitel i högskolelagen samlas definitioner av studentkårer och nationer samt de krav som ställs på respektive sammanslutning.
- Reglerna i inkomstskattelagen och fastighetstaxeringslagen om skattelättnader för studentkårer och nationer behålls i sak. Skattelättnaderna för fakultetsföreningar upphör.
- Förordningen om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor upphävs och ersätts av en studentkårsförordning.
- I högskoleförordningen införs en bestämmelse att högskolan ansvarar för uppgifter av studiesocial karaktär som stöder studenterna i deras studiesituation och för att studenterna i övrigt har en god studiemiljö.
- Ett undantag från reglerna i kapitalförsörjningsförordningen införs i högskoleförordningen av innebörd att en högskola har rätt att ekonomiskt stödja studentkårer och nationer.
- Ändringar av samma innebörd som de i högskoleförordningen införs i förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet.
- Möjligheten för högskolorna att förhyra och hyra ut bostäder enligt förordningen om statliga myndigheters lokalförsörjning utvidgas till att omfatta studenter generellt.
- En justering görs i förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor vilken gör det möjligt för en studentkår att få ut uppgifter om vilka studenter som finns vid högskolan.

Kostnader

Från högskoleanslagen anvisas ett belopp om minst 310 kronor per helårsstudent att utbetalas till studentkåreerna som bidrag för studentmedverkan. Räknat på 2006 års studentantal innebär detta ca 95 miljoner kronor.

Högskolorna tillförs därutöver minst 30 miljoner kronor för finansiering av studiesocial verksamhet med anknytning till studiesituationen. Kostnadsökningarna finansieras genom en minskning med ca 1 100 utbildningsplatser.

Genomförande

Reformen genomförs den 1 juli 2010, under förutsättning att beslut om författningsändringar fattas senast i början av 2009. Inför omställningen till den nya ordningen upprättas en funktion för råd och stöd till studentsammanslutningarna i frågor av juridisk, organisatorisk och ekonomisk art.

Lagförslag i betänkandet Frihet för studenter – om hur
kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas
(SOU 2008:11)

Prop. 2008/09:154
Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskolelagen (1992:1434)
dels att 4 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att det ska införas ett nytt kapitel, 4 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a kap.
Studentkårer och nationer

1 §

Med studentkår avses en sådan sammanslutning av studenter vid en högskola som högskolans styrelse efter ansökan har gett ställning som studentkår. En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om studentkårer.

2 §

Verksamhetsområdet för en studentkår, vars verksamhet inte täcker en högskola i dess helhet eller en del av högskolans verksamhet som är förlagd till en viss ort, ska sammanfalla med ansvarsområdet för en eller flera fakultetsnämnder eller organ med motsvarande uppgifter eller med utbildningen på forskarnivå.

3 §

En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd.

4 §

Alla studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska

ha rätt att vara medlemmar i kåren.

Den som är medlem ska ha rösträtt vid val till studentkårens högsta beslutande organ.

5 §

En studentkår ska vara representativ för studenterna inom kårens verksamhetsområde.

6 §

För en studentkår ska det finnas stadgar och en styrelse. Stadgarna ska antas av sammanslutningen.

7 §

I stadgarna ska det finnas bestämmelser om

1. sammanslutningens ändamål och verksamhetsområde,

2. vilket som är det högsta beslutande organet och hur det utses,

3. hur beslut av det högsta beslutande organet och av styrelsen fattas och ges till känna,

4. inträde i och utträde ur sammanslutningen,

5. hur ansvarsfrihet för styrelsen beviljas,

6. hur stadgarna ändras, och

7. hur sammanslutningen upplöses.

8 §

En studentkår ska föra ett register över sina medlemmar.

På begäran av högskolan ska studentkåren tillhandahålla högskolan sitt medlemsregister.

En studentkår ska årligen till högskolan redovisa sin verksamhet och sitt medlemsantal, enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

9 §

Med nation avses en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som stu-

denter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före denna bestämmelses ikraftträdande och som då bedrev studiesocial verksamhet samt har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier.

10 §

En nation ska för respektive universitet utföra permanenta eller återkommande uppgifter av studiesocial karaktär.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.
 2. En studentkår får ha ett annat verksamhetsområde än vad som sägs i 4 a kap. 2 § högskolelagen, om den utgjorde en studerandekår enligt de bestämmelser som gällde omedelbart före dessa föreskrifters ikraftträdande.

Förslag till lag om ändring i inkomstkattelagen (1999:1229)

Häri genom föreskrivs i fråga om inkomstkattelagen (1999:1229) att 7 kap. 16 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

16 §

Följande juridiska personer är skattskyldiga bara för inkomst på grund av innehav av fastigheter:

- akademier,
 - allmänna undervisningsverk,
 - sådana sammanslutningar av studerande vid svenska högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i, samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för,
 - regionala utvecklingsbolag som med stöd av 1 § lagen (1994:77) om beslutanderätt för regionala utvecklingsbolag fått rätt att pröva frågor om stöd till näringsidkare samt moderbolag till sådana utvecklingsbolag,
 - arbetslöshetskassor,
- studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 a kap. 1 § högskolelagen (1992:1434) samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar,
 - nationer vid Uppsala universitet och Lunds universitet som avses i 4 a kap. 9 § högskolelagen (1992:1434) och som uppfyller kraven i 4 a kap. 10 § samma lag,

– personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. och vas ändamål uteslutande är att lämna understöd vid arbetslöshet, sjukdom eller olycksfall,

– stiftelser som bildats enligt avtal mellan organisationer av arbetsgivare och arbetstagare med ändamål att lämna avgångsersättning till friställda arbetstagare eller främja åtgärder till förmån för arbetstagare som blivit uppsagda eller löper risk att bli uppsagda till följd av driftsinskränkning, företagsnedläggning eller rationalisering av företags verksamhet eller med ändamål att lämna permitteringslöneersättning, och

– bolag eller annan juridisk person som uteslutande har till uppgift att lämna permitteringslöneersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010. Beträffande inkomster före denna dag tillämpas äldre föreskrifter.

Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

Häri genom föreskrivs i fråga om fastighetstaxeringslagen (1979:1152) att 3 kap. 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Byggnad samt tomtmark och övrig mark som hör till byggnaden samt markanläggning som hör till fastigheten ska undantas från skatte- och avgiftsplikt om fastigheten ägs av någon av följande institutioner och om den till övervägande del används i deras verksamhet såsom sådana:

1. kyrkor samt barmhärtighetsinrättningar som avses i 7 kap. 15 § inkomstskattelagen (1999:1229) samt sådana särskilda rättssubjekt som avses i 10 § första stycket lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan

2. stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som uppfyller kraven i 7 kap. 3 § första stycket respektive i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen

3. akademier, Nobelstiftelsen, stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, Apotekarsocietetens stiftelse för främjande av farmacins utveckling m.m., stiftelsen Sveriges sjömanshus

4. sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för och

4. studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 a kap. 1 § högskolelagen (1992:1434) samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar,

5. nationer vid Uppsala universitet och Lunds universitet som avses i 4 a kap. 9 § högskolelagen (1992:1434) och som uppfyller kraven i 4 a kap. 10 § samma lag,

och
5. utländska staters beskickningar. 6. utländska staters beskickningar.

Skatte- och avgiftsfriheten ska endast avse egendom som enligt 4 kap. 5 § utgör annan typ av taxeringsenhet än lantbruksenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010. För tid före denna dag tillämpas äldre föreskrifter.

Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas (SOU 2008:11)

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Justitieombudsmannen, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Sundsvall, Skatteverket, Statskontoret, Högskoleverket, Verket för högskoleservice, Överklagandenämnden för högskolan, Centrala studiestödsnämnden, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Karlstads universitet, Växjö universitet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Sveriges lantbruksuniversitet, Blekinge tekniska högskola, Danshögskolan, Dramatiska institutet, Försvarshögskolan, Gymnastik- och idrottshögskolan, Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan på Gotland, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Kalmar, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Operahögskolan i Stockholm, Södertörns högskola, Teaterhögskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Sveriges Universitetslärarförbund, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Tjänstemännens Centralorganisation, Akademiska föreningen, Göteborgs universitets studentkårer, Göteborgs förenade studentkårer, Lunds universitets studentkårer, Stockholms studentkårers centralorganisation, Sveriges förenade studentkårer, Akademiklubben, Alnarps lantmästarkår, Alnarps Studentkår, Chalmers studentkår, Consensus – Hälsouniversitetets Studentkår, Danshögskolans Studentkår, Farmaceutiska Studentkåren, Filosofiska Fakulteternas Studentkår, Gefle Studentkår, Gotlands Studentkår Rindi, Haga Studentkår, Halmstad Studentkår, Handelshögskolans i Göteborg Studentkår, Hälsovetenskapliga Studentkåren, Juridiska Föreningen, Jönköpings Studentkår, Karlstad Studentkår, Konstfacks Studentkår, LinTek, Luleå Studentkår, LundaEkonomernas studentkår, Lunds Naturvetarkår, Lunds Samhällsvetarkår, Lunds Socialhögskolas Studentkår, Medicinska Föreningen (Göteborg), Medicinska Föreningen (Stockholm), Medicinska studentkåren, Mälardalens Studentkår, Odontologiska Föreningen (Göteborg), Odontologiska Föreningen (Stockholm), Skara studentkår, Skogshögskolans studentkår, Skogsmästarskolans Studentkår, SLUG, Studentkåren Högskolan i Kalmar, Studentkåren i Borås, Studentkåren i Skövde, Studentkåren i Sundsvall, Studentkåren i Växjö, Studentkåren Malmö, Studentkåren vid Filosofiska Fakulteten, SöderS, Tekniska Högskolans Studentkår, Teknologkåren vid Luleå tekniska universitet, Teknologkåren vid Lunds Tekniska Högskola, Ultuna Studentkår, Umeå naturvetar- och teknologkår, Umeå Studentkår, Uppsala Studentkår, Veterinärmedicinska föreningen, Kuratorskonventet (Uppsala), Kuratorskollegiet (Lund), Blekingiska nationen, Gotlands nation, Gästrik-Hälsinge nation,

Göteborgs nation (Lund), Göteborgs nation (Uppsala), Hallands nation, Helsingkrona nation, Kalmar nation (Lund), Kalmar nation (Uppsala), Kristianstads nation, Lunds nation, Malmö nation, Norrlands nation, Smålands nation (Lund), Smålands nation (Uppsala), Stockholms nation, Sydsåkanska nationen, Södermanlands-Nerikes nation, Uplands nation, Värmlands nation, Västgöta nation (Lund), Västgöta nation (Uppsala), Västmanlands-Dala nation, Wermlands nation, Östgöta nation (Lund), Östgöta nation (Uppsala), Föreningen Ekonomerna vid Stockholms universitet, Humanistiska föreningen vid Stockholms universitet, Juridiska föreningen vid Stockholms universitet samt Naturvetenskapliga föreningen vid Stockholms universitet.

Utänför remisslistan har dessutom Henrik Johansson, Jan Löfberg och Niklas Selberg, Svenska Studentbostadsföreningen, Handelshögskolans i Stockholm Studentkår, Uppsala teknolog- och naturvetarkår, Liberala studenter, Uppsala kommun samt Linköpings universitets studentkårer inkommit med yttranden.

Ekonomistyrningsverket, Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Blekinge Studentkår, Borlänge Studentkår, Dramatiska institutets studentkår, Elevkåren vid Teaterhögskolan, Falu Studentkår, Flygskolekåren, GIH:s Studentkår, Hippologiska Akademiska Studentkår, Härnösands Studentkår, Kristianstad Studentkår, Kungliga Musikhögskolans Studentkår, Lunds Doktorandkår, Lunds Humanistkår, Medicinska Föreningen i Lund-Malmö, Operahögskolans Studentkår, Piteå Studentkår, Sjukgymnasternas Studentkår, Socialhögskolans Studentkår vid Stockholms universitet, SSGI-studentkår, Stockholms Universitets Studentkår, Studentkåren Försvarshögskolan, Studentkåren Lambda, Studentkåren i Östersund, Studentkåren vid Artisten, Studentkåren vid GI/IHR, Studentkåren vid Högskolan för design och konsthantverk, Studentkåren vid Högskolan Väst, Studentkåren vid institutionen för journalistik, media & kommunikation, Studentkåren vid Konsthögskolan i Malmö, Studentkåren vid Konsthögskolan Valand, Studentkåren vid Musikhögskolan i Malmö, Teaterhögskolans studentkår i Malmö, Teologkåren i Lund, Vårdvetenskapliga studentkåren, Yrkestekniska högskolans studentkår, Örebro Studentkår, Skånelandens nation, DISK (Kärföreningen vid Institutionen för data- och systemvetenskap) vid Stockholms universitet samt Samhällsvetenskapliga föreningen vid Stockholms universitet har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Häri genom föreskrivs i fråga om högskolelagen (1992:1434)
dels att 4 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att det i lagen ska införas åtta nya paragrafer, 4 kap. 8–15 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

8 §

En högskola får besluta att en sammanslutning av studenter vid högskolan ska få ställning som studentkår för en viss tid, om sammanslutningen uppfyller de krav som ställs på en studentkår i 8–14 §§ och i förordning.

Ansökan om sådan ställning görs hos högskolan.

En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan.

9 §

Verksamhetsområdet för en studentkår får inte täcka mer än en högskola.

10 §

En studentkår ska vara demokratiskt uppbyggd och representativ för studenterna inom kårens verksamhetsområde.

11 §

Alla studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ska ha rätt att vara medlemmar i kåren.

Den student som är medlem i studentkåren ska ha rösträtt vid val till studentkårens högsta beslutande organ.

12 §

För en studentkår ska det finnas stadgar och en styrelse. Stadgarna ska antas av sammanslutningen.

13 §

I stadgarna för studentkåren ska följande anges

- 1. sammanslutningens ändamål och verksamhetsområde,*
- 2. vilket som är det högsta beslutande organet och hur det utses,*
- 3. hur beslut av det högsta beslutande organet och av styrelsen fattas och ges till känna,*
- 4. hur inträde i och utträde ur sammanslutningen sker,*
- 5. hur ansvarsfrihet för styrelsen beviljas,*
- 6. hur stadgarna ändras, och*
- 7. hur sammanslutningen upplöses.*

14 §

En studentkår ska föra ett register över sina medlemmar.

Studentkåren ska årligen till högskolan redovisa sin verksamhet och hur många studenter som är medlemmar.

15 §

Ställning som nation har en sådan nation vid Uppsala universitet eller Lunds universitet

- 1. som studenter var skyldiga att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före den 1 juli 2010 och som då bedrev studiesocial verksamhet,*
- 2. som har som huvudsakligt syfte att genom studiesocial verksamhet stödja de studenter som tillhör nationen och främja deras studier, och*
- 3. som bistår studenter med studiesocial verksamhet.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska ha följande lydelse.

3 kap. 4 §³

Byggnad samt tomtmark och övrig mark som hör till byggnaden samt markanläggning som hör till fastigheten ska undantas från skatte- och avgiftsplikt om fastigheten ägs av någon av följande institutioner och om den till övervägande del används i deras verksamhet såsom sådana:

1. kyrkor samt barmhärtighetsinrättningar som avses i 7 kap. 15 § inkomstskattelagen (1999:1229) samt sådana särskilda rättssubjekt som avses i 10 § första stycket lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan

2. stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som uppfyller kraven i 7 kap. 3 § första stycket respektive i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen

3. akademier, Nobelstiftelsen, stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, Apotekarsocieteten stiftelse för främjande av farmacins utveckling m.m., stiftelsen Sveriges sjömanshus

4. sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för och

4. studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 kap. 8 § högskolelagen (1992:1434) och nationer vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som avses i 4 kap. 15 § högskolelagen samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt högskolelagen eller föreskrift som meddelats med stöd av högskolelagen ansvarar för och

5. utländska staters beskickningar.

Skatte- och avgiftsfriheten ska endast avse egendom, som enligt 4 kap. 5 § utgör annan typ av taxeringsenhet än lantbruksenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 och tillämpas första gången vid 2011 års fastighetstaxering..

³ Senaste lydelse 2007:1416.

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

16 §⁴

Följande juridiska personer är skattskyldiga bara för inkomst på grund av innehav av fastigheter:

- akademier,
- allmänna undervisningsverk,
- sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i, samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för,
- studentkårer vid statliga universitet och högskolor som avses i 4 kap. 8 § högskolelagen (1992:1434) och nationer vid Uppsala universitet eller Lunds universitet som avses i 4 kap. 15 § högskolelagen samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt högskolelagen eller föreskrift som meddelats med stöd av högskolelagen ansvarar för,
- regionala utvecklingsbolag som med stöd av 1 § lagen (1994:77) om beslutanderätt för regionala utvecklingsbolag fått rätt att pröva frågor om stöd till näringsidkare samt moderbolag till sådana utvecklingsbolag,
- arbetslöshetskassor,
- personalstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. och vars ändamål uteslutande är att lämna understöd vid arbetslöshet, sjukdom eller olycksfall,
- stiftelser som bildats enligt avtal mellan organisationer av arbetsgivare och arbetstagare med ändamål att lämna avgångsersättning till friställda arbetstagare eller främja åtgärder till förmån för arbetstagare som blivit uppsagda eller löper risk att bli uppsagda till följd av driftsinskränkning, företagsnedläggning eller rationalisering av företags verksamhet eller med ändamål att lämna permitteringslönersättning, och
- bolag eller annan juridisk person som uteslutande har till uppgift att lämna permitteringslönersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010. Äldre bestämmelser gäller för inkomster som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

⁴ Senaste lydelse 2004:790.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2009-03-10

Närvarande: F.d. justitierådet Nina Pripp, regeringsrådet Nils Dexe och f.d. justitieombudsmannen Nils-Olof Berggren.

Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande

Enligt en lagrådsremiss den 26 februari 2009 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i högskolelagen (1992:1434),
2. lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
3. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Eva Reldén, biträdd av kanslirådet Maria Wilenius.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i högskolelagen

4 kap.

I lagrådsremissen föreslås att det s.k. kårobligatoriet i 4 kap. 4 § i lagen avskaffas, dvs. skyldigheten för studenterna vid universitet och högskolor (i det följande gemensamt kallade högskolor) att tillhöra särskilda studentsammanslutningar. I fortsättningen ska en sammanslutning av studenter vid en högskola efter beslut av högskolan för viss tid kunna få ställning som studentkår, om sammanslutningen uppfyller vissa krav. Bestämmelser om detta föreslås i 8 § första stycket.

Uppenbarligen är inte avsikten med lagförslaget att högskolan genom ett beslut att ge en studerandesammanslutning ställning som studentkår skapar en ny juridisk person. Beslutet innebär endast att sammanslutningen ges en särskild ställning med de uppgifter som tillkommer en studentkår enligt den nya regleringen. I övrigt kvarstår sammanslutningen som juridisk person med de rättigheter och skyldigheter som den haft före högskolans beslut.

I fråga om de föreslagna paragraferna har Lagrådet följande synpunkter.

8 §

Lagrådsremissen får förstås så att avsikten är att en högskola ska vara skyldig att ge en sammanslutning av studenter vid högskolan ställning som studentkår, om de författningsreglerade förutsättningarna för ett beslut med sådant innehåll föreligger. Lagrådet förordar att den föreslagna lagtexten omformuleras, så att denna skyldighet kommer till klarare uttryck.

Lagrådet förordar också att bestämmelsen i paragrafens andra stycke, i vilket föreskrivs att ansökan om sådan ställning görs hos högskolan, utgår. Bestämmelsen bör tas in i föreskrifter som regeringen meddelar.

I fråga om de krav som en sammanslutning måste uppfylla för att få ställning enligt paragrafen som studentkår hänvisas i första stycket till krav som ställs i paragrafens tredje stycke och i närmast efterföljande sex paragrafer samt i förordning. Lagrådet föreslår att bestämmelserna i tredje stycket bryts ut och tas in som en närmast efterföljande paragraf med den konsekvensen att denna och följande paragrafer får numreras om.

Mot bakgrund av vad som nu sagts föreslår Lagrådet att 8 § ges följande lydelse:

En högskola ska på ansökan besluta att en sammanslutning av studenter vid högskolan får ställning som studentkår för viss tid, om sammanslutningen uppfyller de krav som ställs i 9–14 §§ och i föreskrifter som regeringen meddelar.

9 § (10 § enligt Lagrådets förslag)

I remissens 9 § föreslås att verksamhetsområdet för en studentkår inte ska få täcka mer än en högskola.

Under föredragningen har upplysts att regeringen avser att i en förordning ta in bestämmelser om att en sammanslutnings verksamhetsområde ska sammanfalla med minst en organisatoriskt eller geografiskt avgränsad del av högskolan. Lagrådet föreslår att dessa bestämmelser tas in som ett andra stycke i denna paragraf.

11 §

Enligt den föreslagna paragrafens första stycke ska alla studenter inom en studentkårs verksamhetsområde ha rätt att vara medlemmar i kåren, dvs. den sammanslutning som fått ställning som studentkår.

I författningskommentaren anges att inga studenter inom verksamhetsområdet får nekas medlemskap. Det skulle med paragrafens föreslagna lydelse kunna göras gällande att en uteslutning exempelvis på grund av bristande betalning av medlemsavgiften strider mot paragrafen. Mot denna bakgrund bör utformningen av paragrafen i denna del övervägas ytterligare under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

12 och 13 §§

I 12 § anges att det ska finnas stadgar och en styrelse för en studentkår. Stadgarna ska antas av sammanslutningen. I 13 § ges bestämmelser om vad som ska anges i stadgarna.

Lagrådet föreslår att bestämmelserna i 12 och 13 §§ förs samman till en gemensam paragraf.

Prop. 2008/09:154
Bilaga 5

Bestämmelsen i 12 § innebär enligt författningskommentaren att sammanslutningen förutsätts anta stadgarna innan den får ställning som studentkår och inte behöver anta stadgarna på nytt efter att kåren fått en sådan ställning. Den avsedda innebörden skulle enligt Lagrådets mening komma till tydligare uttryck om paragrafen i denna del ges följande lydelse:

För en sammanslutning som avses i 8 § ska det finnas stadgar och en styrelse. Stadgarna ska ha antagits av sammanslutningens medlemmar.

Vidare bör bestämmelserna i den föreslagna 13 § tas in som ett andra stycke i paragrafen med följande inledning: ”I stadgarna ska följande anges:”.

14 §

Enligt paragrafens andra stycke ska studentkåren årligen till högskolan redovisa sin verksamhet och hur många studenter som är medlemmar. Enligt vad som upplysts vid föredragningen inför Lagrådet är avsikten att det i en regeringsförordning ska uppdras åt högskolan att meddela föreskrifter om hur en studentkår vid högskolan ska redovisa sin verksamhet och sitt medlemsantal. Vidare ska det föreskrivas att studentkåren på begäran av högskolan ska tillhandahålla högskolan sitt medlemsregister. Registret är enligt vad som sägs i författningskommentaren grunden för kontrollen av om sammanslutningen är representativ för studenterna inom verksamhetsområdet, vilket enligt 10 § är en förutsättning för att sammanslutningen ska få ställning som kår. Det behöver därför framgå av registret vilka medlemmar som är studenter.

En föreskrift enligt vilken en studentkår ska tillhandahålla högskolan sitt medlemsregister ålägger studentkårerna en längre gående skyldighet än den som följer av den föreslagna 14 §. Denna skyldighet bör därför enligt Lagrådets mening föreskrivas i lag.

15 §

Paragrafen innehåller en bestämning av vad som ska förstås med en nation vid universiteten i Uppsala och Lund. En sådan nation ska inte ha någon författningsmässig roll enligt vare sig högskolelagen eller, som Lagrådet uppfattat det, någon annan författning på högskoleområdet. Avsikten med bestämmelsen förefaller i stället endast vara att lagtekniskt komplettera de regler för nationerna som föreslås i fastighetstaxeringslagen och inkomstskattelagen.

Enligt Lagrådets mening kan den här valda tekniken ge det felaktiga intrycket att det, bortsett från skattesammanhangen, ställs särskilda krav på en nation. Lagrådet förordar att paragrafen utgår och att den reglering

Förslaget till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen

Lagrådet vill här hänvisa till vad som sägs nedan under förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen, vilket i vissa delar har bäring också på den föreslagna ändringen i fastighetstaxeringslagen.

När det gäller den redaktionella utformningen av 3 kap. 4 § första stycket 4 vill Lagrådet dock peka på möjligheten att väsentligt förkorta lagtexten genom att i punkten bara hänvisa till motsvarande bestämmelse i 7 kap. 16 § inkomstskattelagen. Punkten skulle då kunna lyda:

4. sådana studentkårer, nationer och samarbetsorgan som avses i 7 kap. 16 § inkomstskattelagen.

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen

I 7 kap. 16 § finns en uppräknning av juridiska personer som är skattskyldiga bara för inkomst på grund av innehav av fastigheter. I uppräknningen har de studentkårer som avses i förslaget till 4 kap. 8 § högskolelagen och de nationer vid universiteten i Uppsala och Lund som avses i förslaget till 4 kap. 15 §, vilka omfattas också av den nuvarande lydelsen, nu tagits in mera uttryckligen. En konsekvens av den nya utformningen är att sådana fakultetsföreningar vid universitet och högskolor som enligt vad som framgår av remissen bedriver praktiskt taget samma slags studiesociala verksamhet som nationerna vid universiteten i Uppsala och Lund, inte längre kommer att falla under paragrafen. Som motiv för denna särreglering anges i remissen att man kan bevara de kulturhistoriskt unika nationerna vid dessa universitet. Det framhålls också att vissa av nationernas fastigheter är kulturhistoriskt unika.

Enligt Lagrådets mening kan det av flera skäl diskuteras om de nämnda nationerna skattemässigt bör behandlas på ett annat sätt än fakultetsföreningarna och om det föreslagna skatteundantaget är godtagbart efter den ändring av relationen till universiteten som föreslås.

Det har i flera sammanhang ifrågasatts om det är lämpligt att i lag direkt peka ut ett rättssubjekt så som förekommer i främst 7 kap. 17 § med hänsyn till konstitutionella krav på att en föreskrift ska vara av generell natur (jfr bl.a. bet. 2004/05:SkU11). Frågan är nu föremål för översyn inom ramen för en utredning om bestämmelserna om inkomstbeskattning av stiftelser, ideella föreningar, registrerade trossamfund och vissa andra juridiska personer (dir. 2007:97). Enligt Lagrådets mening kan man i det nu aktuella lagstiftningsärendet särskilt ifrågasätta en utformning som innebär att vissa särskilt bestämda rättssubjekt ges skattelättnader som inte kommer dem till del som befinner sig i en motsvarande situation och bedriver en i stora delar likartad verksamhet. Till detta kommer en osäkerhet om i vilken mån de förhållanden som för närvarande gäller för

nationerna och som läggs till grund för den föreslagna lagstiftningen kommer att gälla också i framtiden. Effekten av lagförslaget är vidare att – som framgår av remissen – skattelättnaden inte står kvar, om en nation delas eller slås samman.

Skattelättnaden för nationerna har inte heller avgränsats på det sätt som gäller för s.k. kvalificerade ideella föreningar. För en sådan förening gäller bl.a. verksamhetskravet i 7 kap. 9 § om att föreningen i den verksamhet som bedrivs *uteslutande eller så gott som uteslutande* ska tillgodose vissa angivna allmännyttiga ändamål. Detta krav innebär att man vid beskattningen ska göra en bedömning av den verksamhet som faktiskt bedrivs och alltså inte av vad som anges i föreningens stadgar eller dylikt. Enligt remissförslaget till 4 kap. 15 § högskolelagen ska i fråga om en nations faktiskt bedrivna verksamhet bara gälla att nationen ska bistå studenter med studiesocial verksamhet.

I remissen har i övrigt inte utvecklats i vad mån nationernas ändrade ställning kan komma att påverka tillämpningen av skattelättnadsreglerna, exempelvis frågan huruvida nationerna med bibehållet skatteundantag ska få bedriva kommersiell verksamhet, t.ex. i syfte att finansiera den studiesociala verksamheten (jfr RÅ 1997 ref. 64).

När det gäller de samarbetsorgan för studentkårer och nationer som avses i paragrafen vill Lagrådet vidare anföra följande. Av remissen framgår inte om det för närvarande finns eller möjligen kommer att finnas några sådana samarbetsorgan för nationerna och, om så är fallet, om det är motiverat att även de ges en särskilt gynnad skattemässig ställning. Remissförslaget avviker i denna del från vad som föreslogs av den bakomliggande utredningen. Enligt den i remissen föreslagna lagtexten är det dessutom fråga om samarbetsorgan för sammanslutningar som sköter ”uppgifter som sammanslutningarna enligt högskolelagen eller föreskrift som meddelats med stöd av högskolelagen ansvarar för”. Som Lagrådet uppfattat remissen är inte avsikten att nationerna ska ansvara för några författningensliga uppgifter. Eventuella samarbetsorgan för nationer skulle då inte omfattas av vad som föreslås i paragrafen.

De frågor som Lagrådet väckt här bör belysas vid den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2009

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Ask, Leijonborg, Torstensson, Björklund, Carlsson, Sabuni, Adelsohn Liljeroth, Björling

Föredragande: statsrådet Leijonborg

Regeringen beslutar proposition 2008/09:154 Frihet och inflytande –
kårobligatoriets avskaffande.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)	4 kap. 4 §	
